

Archeologisch vooronderzoek plangebied Noordoevers Fase 1 te Hendrik-Ido-Ambacht, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht

Ruimtelijk advies op basis van bureauonderzoek

Rapportnummer: V2359
Projectnummer: V22-4824
ISSN: 1573 - 9406
Status en versie: Definitief, versie 2.0
In opdracht van: Royal HaskoningDHV
Rapportage: W.J. Weerheijm, R. Schrijvers
Plaats en datum: Amersfoort, 15 november 2022

Niets uit dit werk mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Vestigia BV

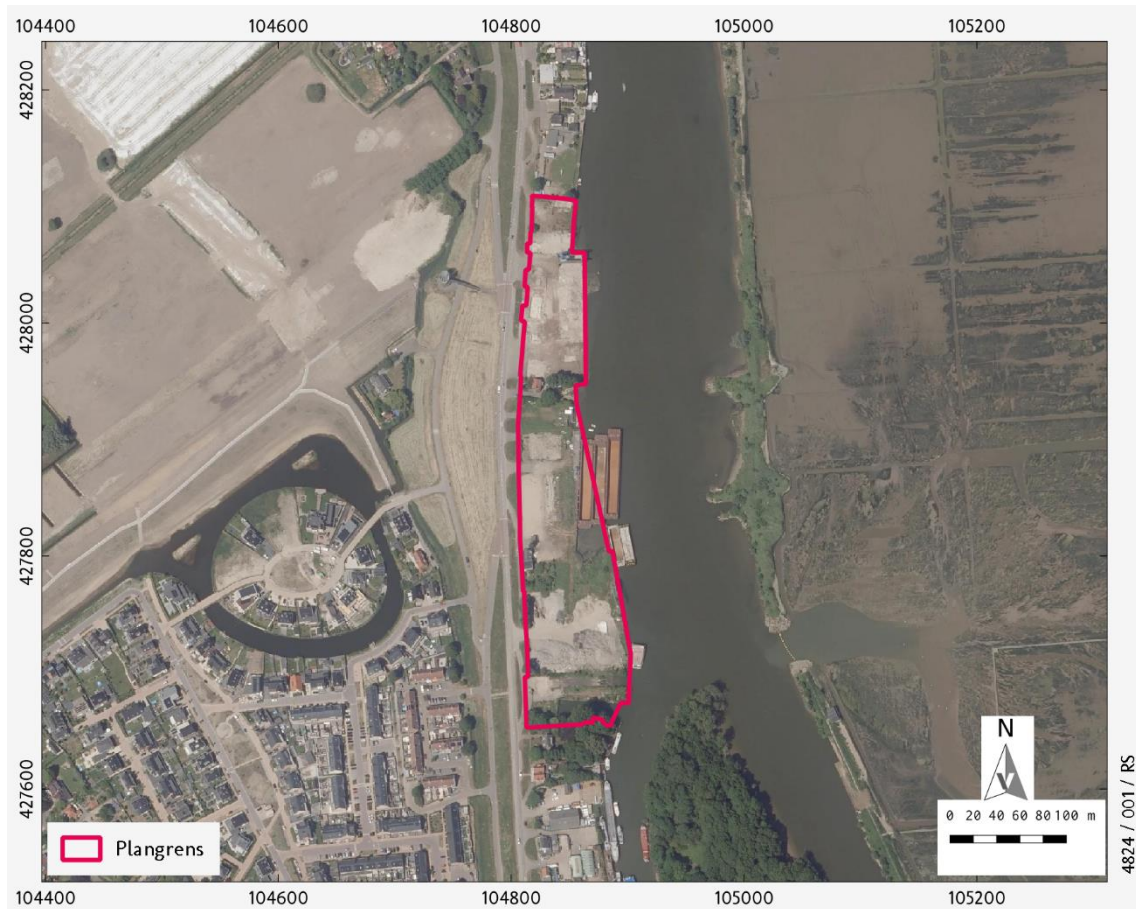

Documentbeheer				
Versie	Status	Datum	Toelichting	Autorisatie
1.0	Concept	26 september 2022	Eerste concept ter goedkeuring aan opdrachtgever	W.A.M. Hessing
1.1	Concept	27 september 2022	Tweede concept na verwerking opmerkingen opdrachtgever	W.A.M. Hessing
1.2	Concept	5 oktober 2022	Derde concept na verwerking opmerkingen opdrachtgever	W.A.M. Hessing
2.0	Definitief	15 november 2022	Definitief na goedkeuring bevoegd gezag	W.A.M. Hessing

Projectgegevens		
Initiatief	Nieuwbouw	
Procedure	Omgevingsvergunning	
Toponiem / locatie	Noordoevers Fase 1 / Veersedijk	
Plaats	Hendrik-Ido-Ambacht	
Gemeente	Hendrik-Ido-Ambacht	
Provincie	Zuid-Holland	
Opdrachtgever	Royal HaskoningDHV	
Contactpersoon opdrachtgever	Mevr. M. Kieboom	
Oppervlakte plangebied	Ca. 2,9 ha	
Oppervlakte onderzoeksgebied	Plangebied + 500 m buffer	
Diepte grondwerkzaamheden	Onbekend (nieuwbouw incl. heipalen)	
Huidig grondgebruik	Braakliggend	
Onderzoeksmelding	5295249100	
Soort onderzoek	Bureauonderzoek	
RD-hoekcoördinaten van het plangebied	Xmin / Ymin: 104806,1 / 427652,7	Xmax / Ymax: 104902,7 / 428109,2
Kaartblad (1:25.000)	38C Alblasserdam Hendrik-Ido-Ambacht	
Uitvoerder en documentatie	Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie	
Toetser rapport	Drs. W.A.M. Hessing, Senior KNA Archeoloog / Senior KNA prospector (97049866)	
Projectleider/Senior archeoloog	W.J. Weerheijm (Senior KNA BO Archeoloog/KNA prospector, actor 38767204)	
Projectmedewerkers	W.J. Weerheijm (Senior KNA BO Archeoloog/KNA prospector, actor 38767204) Drs. R. Schrijvers (Senior KNA Prospector, actor 74734349)	
Bevoegd gezag	Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht Postbus 34 3340 AA Hendrik-Ido-Ambacht	
Deskundige namens bevoegd gezag	Mevr. J. Hoevenberg (Gemeente Dordrecht, vakteam erfgoed)	

Inhoudsopgave

Samenvatting en advies.....	5
Onderbouwing advies.....	6
1 Projectomgeving	7
1.1 Afbakening plangebied en consequenties toekomstig gebruik (LS01)	7
1.2 Onderzoeksdoel en -methode	7
2 Beleidskader.....	10
2.1 Wettelijk kader	10
2.2 Gemeentelijk beleid (LS01)	10
3 Verwachtingsmodel	11
3.1 Natuurlijk landschap (LS04)	11
3.2 Historisch landschap (LS02, LS03, LS04)	11
3.3 Bouwhistorische waarden (LS04)	20
3.4 Archeologische waarden (LS04).....	21
3.5 Tweede Wereldoorlog	24
3.6 Gespecificeerde archeologische verwachting (LS05).....	25
4 Advies vervolgonderzoek (LS05)	27
Literatuur.....	28
Digitale bronnen	28
Afbeeldingen, kaarten en bijlagen.....	29

Afbeelding 1 Luchtfoto plangebied. Het plangebied is globaal in rood aangegeven. Bron: ArcGIS Online.

Samenvatting en advies

In opdracht van het Royal HaskoningDHV heeft Vestigia *Archeologie & Cultuurhistorie* een archeologisch bureauonderzoek verricht met betrekking tot het plangebied Noordoevers Fase 1, gelegen aan de Veersedijk te Hendrik-Ido-Ambacht, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (*afbeelding 1, kaart 1*).

Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 2,9 ha, en is momenteel braakliggend. Op sommige plaatsen is het plangebied nog verhard met klinkers of asfalt. Binnen het plangebied bevindt zich nog het pand Veersedijk 271 (1920 – slechte staat, sloopvergunning verleend), en het pand Veersedijk 253 (1956).

Binnen het plangebied zal nieuwbouw van woningen worden gerealiseerd (*afbeelding 2*). Het toekomstig peil wordt 3,3 m +NAP; waar nodig zal er worden opgehoogd. De gemiddelde hoogte in het centrale en oostelijke deel van het plangebied is ca. 2,3-2,5 m +NAP, zodat daar meestal tot een meter zal worden opgehoogd. Langs de rand van de dijk ligt het maaiveld wat hoger (ca. 3,5-4,5 m +NAP); hier zal echter veelal worden opgehoogd ten behoeve van een talud voor een fietspad tot 4,7 m +NAP (*afbeelding 3*). Vervuilde delen zullen 0,5 tot 1,0 m worden gesaneerd, zodat er overal een leeflaag ligt (de locatie is in gebruik geweest als scheepssloperij). De exacte verstoringen vanwege de nieuwbouw is momenteel nog onbekend. De woningen worden onderheid tot 20, mogelijk 25 meter. Er is nog geen palenplan. Uitgangspunt voor de grondgebonden woningen is 4 palen per kopgevel en 5 per woning scheidende wand. Voor de appartementen en de parkeergarage is nog niet bekend hoe er gefundeerd gaat worden (naar verwachting ook met prefab betonnen palen). De bouwvlakken zijn wel al bekend (met speling van een meter). Voor de woningen zal een fundering worden aangelegd met balken tot ca. 0,9 m beneden peil; het ontgravingsprincipe betreft ca. 1,3 m beneden maaiveld. De damwand komt minimaal 50 cm uit de bestaande kade, waarbij eerst een nieuwe kade wordt gerealiseerd waarna de oude wordt verwijderd. Ter plaatse van liftputten en deels verdiepte parkeeroplossingen zullen mogelijk nog tijdelijke grondkerende voorzieningen nodig zijn, hier is echter nog geen concrete informatie over bekend. Verder zullen er drainagevoorzieningen worden aangelegd (*afbeelding 4*).

Voorafgaand aan de ontwikkelingen dient in kaart gebracht te worden of zich binnen het plangebied behoudenswaardige archeologische waarden kunnen bevinden, die tegen de achtergrond van de geplande bodemingrepen gevaar lopen. Gezien de aard van de ingrepen kunnen de geplande ingrepen naar verwachting mogelijk tot in het relevante archeologisch niveau reiken.

Op basis van het archeologisch bureauonderzoek heeft het plangebied een lage archeologische verwachting voor alle perioden tot aan het begin van de 19^e eeuw. De pleistocene riviervlakte bevindt zich op een diepte van ongeveer 14 tot 16 meter beneden maaiveld, met daarboven jonge rivierafzettingen vanaf de Late Middeleeuwen. Dit diepere niveau (dat alleen door heipalen wordt bedreigd) is waarschijnlijk al geërodeerd door de Biesbosch en de Noord stroomgordels. Het plangebied bevindt zich in een gebied dat na de herbedijking van 1331-1336 buitendijks kwam te liggen. Het plangebied kwam daarmee in een dynamisch milieu te liggen, onder invloed van de schurende werking van de rivier. Bij het onderzoek in de Sophiapolder (direct aan de overzijde van de Rietbaan) werd in eerste instantie in het bureauonderzoek uitgegaan van de kans op bewoningsresten uit de Late Middeleeuwen in de top van het veen en afdekkende kleilaag met al dan niet oeverafzettingen. Het vervolgonderzoek aldaar (boringen en begeleiding van de graafwerkzaamheden) heeft echter uitgewezen dat er geen sprake was van een potentieel archeologisch niveau. Pas op de Kadastrale Minuut van 1811-1832 is sprake van enige bebouwing binnen het plangebied, met enkele huisjes langs de dijk. Vanaf het einde van de 19^e eeuw wordt het terrein in gebruik genomen als scheepssloperij. Op topografisch kaartmateriaal is te zien dat de bebouwing binnen het terrein gedurende de tijd voortdurend wisselt, voornamelijk met bedrijfsbebouwing, hallen etc., en mogelijk wat bedrijfswoningen. Het plangebied is voorzien van een kade en opgehoogd, op basis van het AHN bedraagt deze ophoging plaatselijk 2 meter of meer.

Advies

Het plangebied heeft een lage archeologische verwachting voor alle perioden tot aan de Nieuwe tijd / 19^e eeuw. Vanaf dat moment verschijnt er wat spaarzame bebouwing langs de dijk. Vanaf het einde van de 19^e eeuw wordt het terrein in gebruik genomen als scheepssloperij en vindt er allerhande grondverzet plaats, met wisselende bebouwing (bedrijfsbebouwing, hallen etc., en mogelijk wat bedrijfswoningen). Verder wordt het terrein waar nodig gesaneerd, opgehoogd en geëgaliseerd. Op basis van het bureauonderzoek is er geen sprake van een waardevolle/behoudenswaardige vindplaats binnen het plangebied. Vestigia adviseert daarom geen verdere

stappen in het kader van de archeologische monumentenzorg (AMZ), en adviseert het gebied vrij te geven voor de geplande ontwikkelingen.

Het is aan het bevoegd gezag, de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, om op basis van dit rapport en het hierin geformuleerde advies een besluit te nemen ten aanzien van eventueel vervolgonderzoek of het beëindigen van het archeologisch onderzoeksproces.

Ook wanneer het plangebied op enig moment op basis van de resultaten van archeologisch onderzoek wordt vrijgegeven voor de voorgenomen ontwikkelingen, blijft de meldingsplicht archeologische toevalsvondst of waarneming van kracht (Erfgoedwet, artikel 5.10 Archeologische toevalsvondst). Aangezien het nooit volledig is uit te sluiten dat tijdens eventueel grondverzet een archeologische toevalsvondst wordt gedaan, is het wenselijk de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht om hiervan zo spoedig mogelijk melding te doen bij het bevoegd gezag, Hendrik-Ido-Ambacht, en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Naschrift

De adviseur van het bevoegd gezag, mevr. J. Hoevenberg (gemeente Dordrecht, vakteam erfgoed) heeft het conceptrapport getoetst. In het advies 22A200 wordt aangegeven dat er geen opmerkingen zijn op het rapport en dat deze definitief kan worden gemaakt : “Advies op basis van het conceptrapport 'Archeologisch vooronderzoek plangebied Noordoevers Fase 1 te Hendrik-Ido-Ambacht, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht Ruimtelijk advies op basis van bureauonderzoek (Vestigia rapport V2359, versie 1.2, 5 oktober 2022): te besluiten conform de aanbeveling en het plangebied wat betreft archeologie in zijn geheel vrij te geven voor de geplande nieuwbouwoontwikkeling.”

Onderbouwing advies

1 Projectomgeving

1.1 Afbakening plangebied en consequenties toekomstig gebruik (LS01)

In opdracht van het Royal HaskoningDHV heeft Vestigia *Archeologie & Cultuurhistorie* een archeologisch bureauonderzoek verricht met betrekking tot het plangebied Noordoevers Fase 1, gelegen aan de Veersedijk te Hendrik-Ido-Ambacht, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht (*afbeelding 1, kaart 1*).

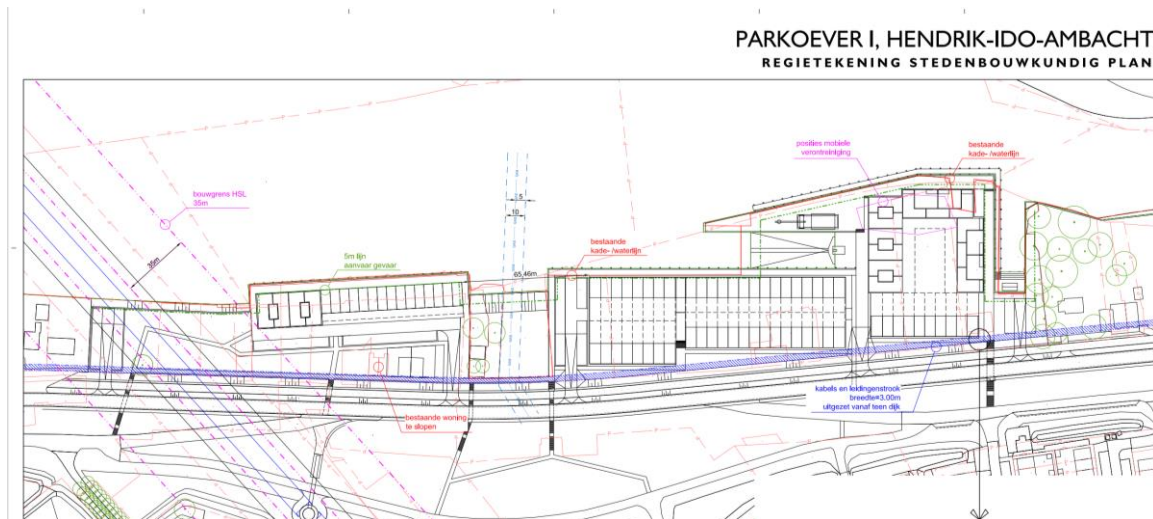
Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 2,9 ha, en is momenteel braakliggend. Op sommige plaatsen is het plangebied nog verhard met klinkers of asfalt. Binnen het plangebied bevindt zich nog het pand Veersedijk 271 (1920 – slechte staat, sloopvergunning verleend), en het pand Veersedijk 253 (1956).

Binnen het plangebied zal nieuwbouw van woningen worden gerealiseerd (*afbeelding 2*). Het toekomstig peil wordt 3,3 m +NAP; waar nodig zal er worden opgehoogd. De gemiddelde hoogte in het centrale en oostelijke deel van het plangebied is ca. 2,3-2,5 m +NAP, zodat daar meestal tot een meter zal worden opgehoogd. Langs de rand van de dijk ligt het maaiveld wat hoger (ca. 3,5-4,5 m +NAP); hier zal echter veelal worden opgehoogd ten behoeve van een talud voor een fietspad op 4,7 m +NAP (*afbeelding 3*). Vervuilde delen zullen 0,5 tot 1,0 m worden gesaneerd, zodat er overal een leeflaag ligt (de locatie is in gebruik geweest als scheepssloperij). De exacte verstoringen vanwege de nieuwbouw is momenteel nog onbekend. De woningen worden onderheid tot 20, mogelijk 25 meter. Er is nog geen palenplan. Uitgangspunt voor de grondgebonden woningen is 4 palen per kopgevel en 5 per woning scheidende wand. Voor de appartementen en de parkeergarage is nog niet bekend hoe er gefundeerd gaat worden (naar verwachting ook met prefab betonnen palen). De bouwvlakken zijn wel al bekend (met speling van een meter). Voor de woningen zal een fundering worden aangelegd met balken tot ca. 0,9 m beneden peil; het ontgravingsprincipe betreft ca. 1,3 m beneden maaiveld. De damwand komt minimaal 50 cm uit de bestaande kade, waarbij eerst een nieuwe kade wordt gerealiseerd waarna de oude wordt verwijderd. Ter plaatse van liftputten en deels verdiepte parkeeroplossingen zullen mogelijk nog tijdelijke grondkerende voorzieningen nodig zijn, hier is echter nog geen concrete informatie over bekend. Verder zullen er drainagevoorzieningen worden aangelegd (*afbeelding 4*).

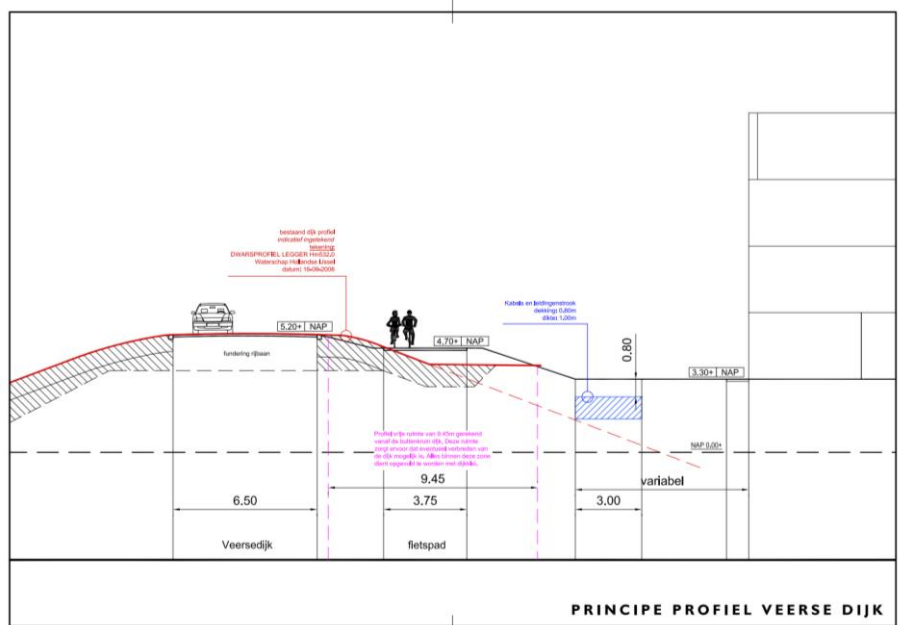
Voorafgaand aan de ontwikkelingen dient in kaart gebracht te worden of zich binnen het plangebied behoudenswaardige archeologische waarden kunnen bevinden, die tegen de achtergrond van de geplande bodemingrepen gevaar lopen. Gezien de aard van de ingrepen kunnen de geplande ingrepen naar verwachting mogelijk tot in het relevante archeologisch niveau reiken.

1.2 Onderzoeksdoel en -methode

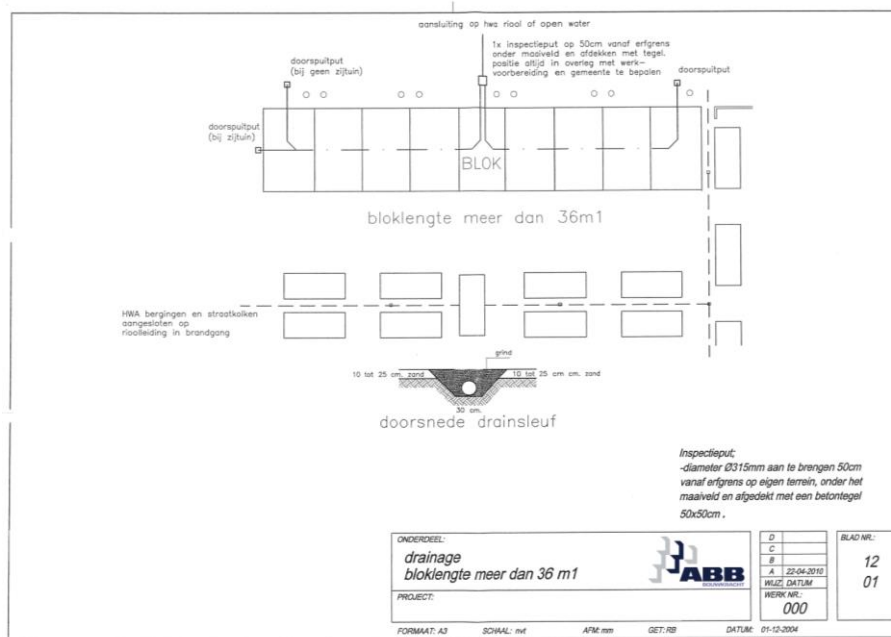
Doel van het archeologisch vooronderzoek was vast te stellen of er in het plangebied sprake is (of kan zijn) van archeologische resten die door de ingrepen verstoord dreigen te worden. Hiertoe is een bureauonderzoek uitgevoerd, waarbij voor het plangebied een specifiek archeologisch verwachtingsmodel is opgesteld. Op basis van de resultaten van het onderzoek is tenslotte een advies geformuleerd in het kader van de cyclus van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ). Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1), protocol 4002 Bureauonderzoek. Per 28 april 2017 is Vestigia *Archeologie & Cultuurhistorie* binnen BRL 4000 gecertificeerd voor alle werkprotocollen op het gebied van archeologisch (voor)onderzoek en het opstellen van Programma's van Eisen.

Afbeelding 2 Inrichtingsschets. Bron: ABB.

Afbeelding 3 Profieltekening (principe uitgangspunt). Bron: ABB.

Afbeelding 4 Voorbeeld aanleg drainage (principe uitgangspunt). Bron: ABB.

2 Beleidskader

2.1 Wettelijk kader

De zorgplicht voor het archeologisch erfgoed is uitgewerkt in de Monumentenwet 1988 en in de wijziging hierop; de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz, 2007). Een deel van de Monumentenwet is per 1 juli 2016 opgegaan in de Erfgoedwet. Het overige deel zal ter zijner tijd opgaan in de Omgevingswet. Tot die tijd blijven die artikelen die niet zijn overgegaan naar de Erfgoedwet van kracht zoals ze in de Monumentenwet van 1988 zijn benoemd.

De Wamz vormde de implementatie van het Verdrag van Malta dat in 1992 door diverse Europese lidstaten is ondertekend. Hierin wordt gesteld dat het streven is archeologisch erfgoed in de bodem te beschermen en daarmee te behouden. Om dit te kunnen doen moet archeologisch erfgoed ingepast worden in de ruimtelijke ordening. Een ander uitgangspunt is dat indien behoud in de bodem (*in situ*) niet mogelijk is, de verstoorder onderzoek naar de archeologische waarden moet betalen. In de praktijk zijn dit de kosten voor de archeologische monumentenzorg cyclus (AMZ-cyclus).

Met de invoering van de Wamz werden gemeenten verplicht om archeologiebeleid te ontwikkelen omdat artikel 38a van de Monumentenwet 1988 bepaalde dat de gemeenteraad bij de vaststelling van een bestemmingsplan en bij de bestemming van de in het plan begrepen grond rekening houdt met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten. Met invoering van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro, 2008) werd de archeologie definitief verankerd in de ruimtelijke ordening. Bepaald werd dat gemeenten na maximaal 10 jaar een bestemmingsplan moeten herzien of vernieuwen (daarbij rekening houdend met de archeologie op grond van de Monumentenwet 1988).

Op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo, 2010) zijn burgemeester en wethouders bevoegd gezag in het kader van de omgevingsvergunning. Op grond van de Ontgrondingenwet zijn Gedeputeerde Staten bevoegd gezag in het kader van de ontgrondingsvergunning, voor andere gronden dan bij ministeriële regeling aan te wijzen rijkswateren. De minister van Infrastructuur en Milieu is bevoegd gezag ten aanzien van de bodem en oevers van rijkswateren op grond van de Waterwet.

2.2 Gemeentelijk beleid (LS01)

De Archeologische beleidskaart van Hendrik-Ido-Ambacht is opgesteld in 2013.¹ Op deze kaart is het plangebied gelegen ter hoogte van Verwachte Archeologische Waarden 2 (VAW2). Dit komt overeen met de binnen het provinciaal aangeduide beleid van Jonge stroomgordels (VAW5) en Oude stroomgordels (VAW2). Voor VAW2 geldt een vrijstelling van archeologisch onderzoek indien de ingrepen niet dieper dan 50 cm onder maaiveld en maximaal 500 m² in oppervlakte betreffen.

Het plangebied ligt grotendeels binnen de begrenzing van het bestemmingsplan Veersedijk (deels onherroepelijk in werking, vastgesteld 22-10-2014).² In dit bestemmingsplan is een dubbelbestemming archeologie opgenomen waarvoor geldt dat ingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 30 cm -mv onderzoeksplichtig zijn. Een deel van het plangebied in het noorden valt binnen de 1^e partiele herziening uit 2015; de dubbelbestemming geldt hier nog steeds.

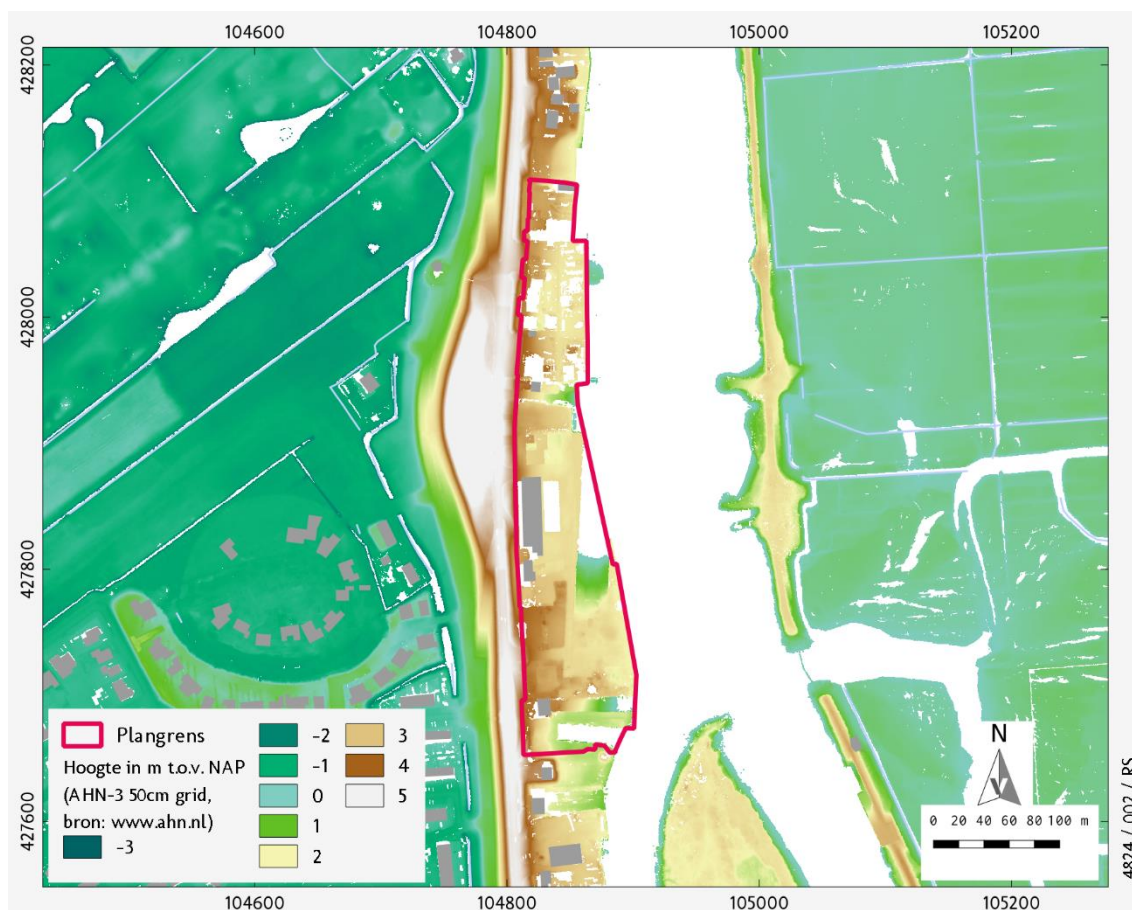
¹ Boer / Wink 2013.

² Ruimtelijkeplannen.nl; NL.IMRO.0531.BP12Veersedijk-3002.

3 Verwachtingsmodel

3.1 Natuurlijk landschap (LS04)

Het plangebied in Hendrik-Ido-Ambacht ligt in het deel van het Nederlandse rivierengebied waar de eb- en vloedstroom elkaar tweemaal daags afwisselen.³ Het plangebied ligt direct langs de Rietbaan (zijtak van de Noord, kaart 1), op een hoogte van ongeveer 0 tot 4,5 meter boven NAP, met een gemiddelde hoogte van ca. 2,3-2,5 m +NAP (zie tevens afbeelding 5).⁴

Afbeelding 5 Het Plangebied in rood afgebeeld op het AHN3 50cm grid. Bron: ahn.nl

Het pakket holocene afzettingen bereikt hier een dikte van maximaal 15 meter. Lokaal kunnen pleistocene zanden (van rivierduinen die hier bekend staan als donken) in de ondergrond voorkomen. Deze kunnen plaatselijk boven NAP uitsteken. In de bredere omgeving rondom het plangebied zijn in de ondergrond rivierduinen aangetroffen; ten westen van het plangebied op ongeveer 3 kilometer afstand, en ten oosten van het plangebied en de Noord op ongeveer 2 kilometer afstand.⁵ De top van deze afzettingen bevindt zich op ongeveer 10 meter beneden maaiveld.⁶

Tijdens de laatste ijstijd vormden de grote rivieren onder invloed van het koude klimaat grote vlechtende riviervlaktes. Verschillende terrasniveaus ontstonden doordat de rivieren zich in de loop der tijd langzaam dieper insneden in het landschap. Daardoor liggen de jongste pleistocene riviervlaktes het diepst; ter hoogte van het plangebied bevindt de pleistocene riviervlakte zich op een diepte van ongeveer 14 tot 16 meter beneden maaiveld. Tijdens de laatste koude (jonge Dryas; zie tevens bijlage 1) ontbrak vrijwel iedere vegetatie in de veranderlijke

³ Berendsen 1997.

⁴ AHN4 maaiveld, 50cm-grid, www.ahn.nl.

⁵ Bosch/Kok 1994.

⁶ GeoTOP, www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen.

rivierbeddingen. Vanuit droogvallende delen van met name noordoost-zuidwest georiënteerde geulen werden door lang aanhoudende poolwinden grote volumes zand uitgeblazen over hogere, waarschijnlijk meer begroeide, delen van het landschap.⁷ Op deze hoger gelegen delen ontstonden de nu soms nog in het landschap zichtbare rivierduinen (donken).

In het Holocene veranderden de rivieren onder invloed van een opwarmend klimaat naar een meanderend riviertype. Door opvulling van de riviervlakte konden de rivieren na enkele duizenden jaren de hogere gelegen gedeeltes van het landschap overstromen. Bij deze overstromingen wordt dicht bij de geul grover sediment (zand, tot zandige en sterk siltige klei). Verder weg van de geul wordt het materiaal siltarmer / kleiiger. Zo ontstaat een verschil in samenstelling tussen de oeverwallen dicht bij de rivier en de verder van de rivier gelegen komgebieden. Als de invloed van de rivier zo klein is dat er vrijwel geen sediment meegevoerd wordt kan er veenvorming in de diepe kommen plaatsvinden. Omdat klei en veen meer inklinken dan zand en zavel komen de kommen relatief gezien steeds lager te liggen. Op een gegeven moment kan de rivier de volledige afvoer niet meer kwijt door de zich steeds verder ophogende bedding en zal een andere weg vinden door het lager gelegen landschap. Door deze stroomgordelverleggingen (ook wel avulsies) vinden we honderden verlaten stroomgordels in de ondergrond van het rivierengebied.

Omdat deze verlaten stroomgordels gedurende langere tijd hogere plaatsen vormden in het jaarlijks overstromende landschap, zijn dit aantrekkelijke gebieden voor bewoning. Ook oude rivierduinen vormen door de verschillen in inklinking met de omringende kommen hoge plaatsen in het landschap. Hier wordt vaak de oudste bewoning in het rivierengebied op gevonden.

Het plangebied ligt op de Biesbosch 'stroomgordel' (nr 312, zie kaart 2). Deze voormalige geul vormt een uitloper van de watervlakte die is ontstaan als gevolg van de Sint Elisabethsvloed in 1421, en is actief geweest tot ongeveer 1750.⁸ Met het ontstaan van deze geul is de top van de pleistocene ondergrond in het plangebied geërodeerd.

Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd. Het bevindt zich – buitendijks – in een zone tussen de als 'vlakte van rivierafzettingen' gekarteerde Sophiapolder ten oosten van het plangebied, en de 'getij-oeverwal' in het binnendijks gebied ten westen van het plangebied (kaart 3). Ook op de bodemkaart (kaart 4) bevindt het plangebied zich binnen het niet-gekarteerde deel. Gezien de beperkte ouderdom van de afzettingen in (de bovenste 15 meter van) het plangebied zijn slechts jonge bodems (met beperkte bodemvorming) te verwachten, zoals ook in de wel-gekarteerde zones rondom het plangebied, waar kalkhoudende tot kalkrijke poldervaaggronden aan te treffen. Op basis hiervan is het aannemelijk dat de oorspronkelijke bodemopbouw in het plangebied ook tot deze categorie jonge, nauwelijks ontwikkelde bodems gerekend kan worden. De oorspronkelijke humushoudende bovengrond zou dan over het algemeen niet dikker zijn dan ongeveer 20 tot 30 centimeter, met daaronder reeds een deels door roest gekleurde C-horizont (het uitgangsmateriaal).⁹

3.2 Historisch landschap (LS02, LS03, LS04)

Historisch-geografische ontwikkeling (LS03)

Het plangebied ligt in buitendijks gebied, aan het water van de Rietbaan. De Rietbaan en de Pelster zijn een splitsing van de rivier de Noord om het eiland de Sophiapolder. Ten westen van het plangebied, binnendijks, ligt het gebied de Volgerlanden.

Tijdens stormvloeden aan het begin van de 14^e eeuw kwam een groot deel van de Zwijndrechtse Waard onder water te staan. Graaf Willem III van Holland gaf in 1331 land uit aan enkele ambachtsheren op voorwaarde dat zij een deel van de bedijingskosten van de Zwijndrechtse Waard voor hun rekening namen. De landerijen bestonden voor een deel uit vruchtbare akkers en weilanden, maar ook uit minder goede gronden, 'volgerlanden'. Hendrik-Ido-Ambacht is in 1855 ontstaan uit de samenvoeging van de 'ambachtsheerlijkheden' Hendrik-Ido-

⁷ Berendsen / Stouthamer 2001.

⁸ Cohen *et al.* 2012.

⁹ Markus 1984, 63-68.

Schildmanskinderen-Ambacht en de Oostendam en Sandelingen-Ambacht. Deze rechtsgebiedjes ontstonden na de watersnood van 1322.¹⁰ In 1336 was de herbedijking van de Zwijndrechtse Waard voltooid.

In het Nationaal Archief bevindt zich een mooie kaart van Jan Potter uit 1584 waar de omgeving van het plangebied op staat aangegeven (*afbeelding 6*).¹¹ Duidelijk zichtbaar zijn de dijk, met een stuk buitendijks gebied, en de slikken en platen in de Noord. Ten zuiden van het huidige plangebied ligt de 'Galgeplaat'. Op de kaart van Jan Potter staan hier ook inderdaad galgen aangegeven zodat wel heel duidelijk is waar de naam vandaan komt. Op 31 juli 1346 had Margaretha van Holland (de dochter van Graaf Willem III die de Zwijndrechtse Waard had laten herbedijken) aan Dordrecht toestemming gegeven om de stadsgalg naar deze plaats over te brengen.¹² *Afbeelding 7* toont een andere kaart uit het Nationaal Archief, de 'Kaart van de grienden, ruigten, rietvelden en slikken gelegen aan den Zwijndrechtsen waard' door Otto Curtius, gedateerd 2 november 1633.¹³ Op de kaart is het plangebied aangegeven als een onbebouwd gebied. Dit is ook de situatie op de kaart van M. Bolstra uit 1742 (*afbeelding 8*).¹⁴ Op de kaart staan ook al aanduidingen van 'Steen Oovens', de steenbakkerijen die zich langs de rivier vestigden.

De eerste betrouwbare gedetailleerde (en te georefereren) kaart is de Kadastrale Minuut van 1811-1832 (*afbeelding 9*).¹⁵ Wat opvalt is dat hier binnen het plangebied langs de dijk enkele huisjes te zien zijn. Het plangebied is tot op recent in gebruik geweest als scheepssloperij. In 1889 werd hier door de gebroeders Rijdsdijk de eerste sloperij gevestigd. De scheepssloperijen zouden voor Hendrik-Ido-Ambacht een belangrijke bron van werkgelegenheid vormen.¹⁶ Het beschikbare topografische kaartmateriaal toont door de tijd heen verspreide bebouwing van loodsen en her en der een werkwoning (*afbeelding 10 t/m 17*). Binnen het plangebied was tot 2012 Scheepssloperij Stolk gevestigd.

Afbeelding 6 Uitsnede kaart van Jan Potter uit 1584. Het plangebied is globaal in rood aangegeven.
Bron: Nationaal Archief.

¹⁰ <https://geschiedenisvanzuidholland.nl/verhalen/verhalen/geschiedenis-van-hendrik-ido-ambacht/>.

¹¹ Nationaal Archief, collectie Hingman inv. Nr. A.VTH 819.

¹² <https://www.canonvannederland.nl/nl/page/168692/de-stadsgalg>.

¹³ Nationaal Archief, collectie Hingman inv. Nr. A.VTH 2173.

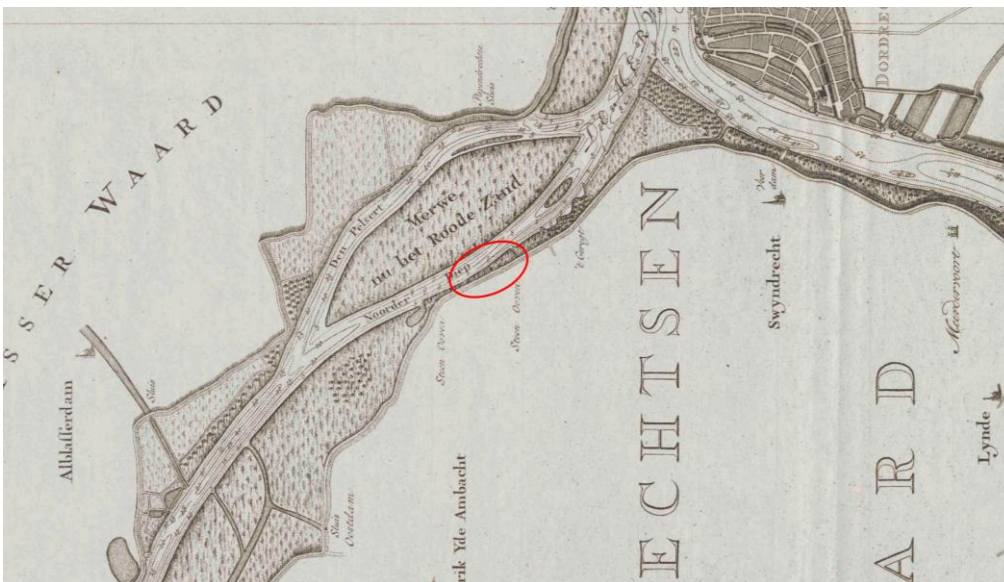
¹⁴ Regionaal Archief Dordrecht, inv. Nr. 551_20081.

¹⁵ Beelbank RCE, Kadastrale kaart 1811-1832: minuutplan Hendrik Ido Ambacht, Zuid Holland, sectie B, blad 01 (MIN08068B01).

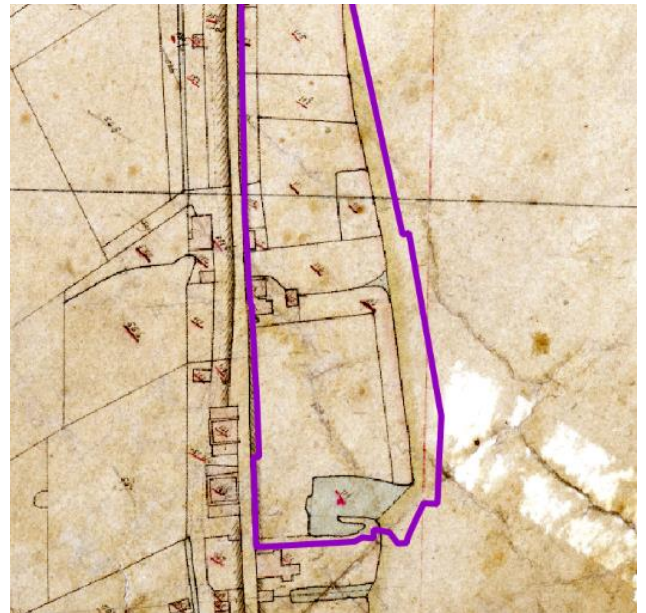
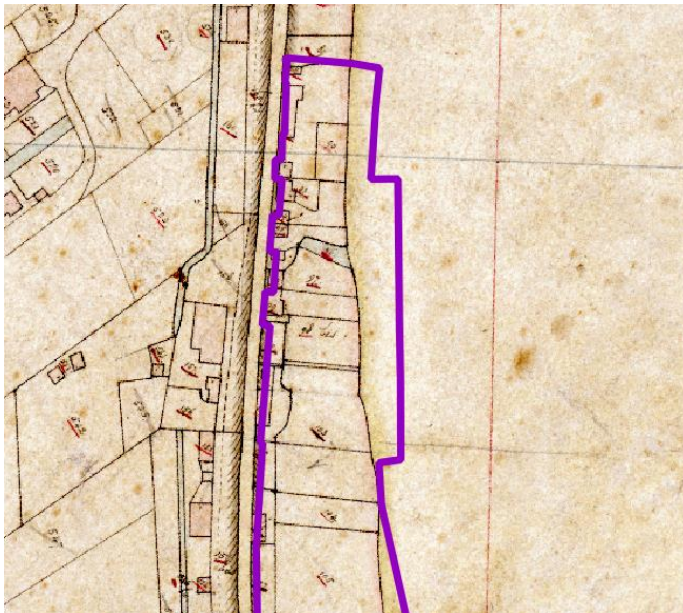
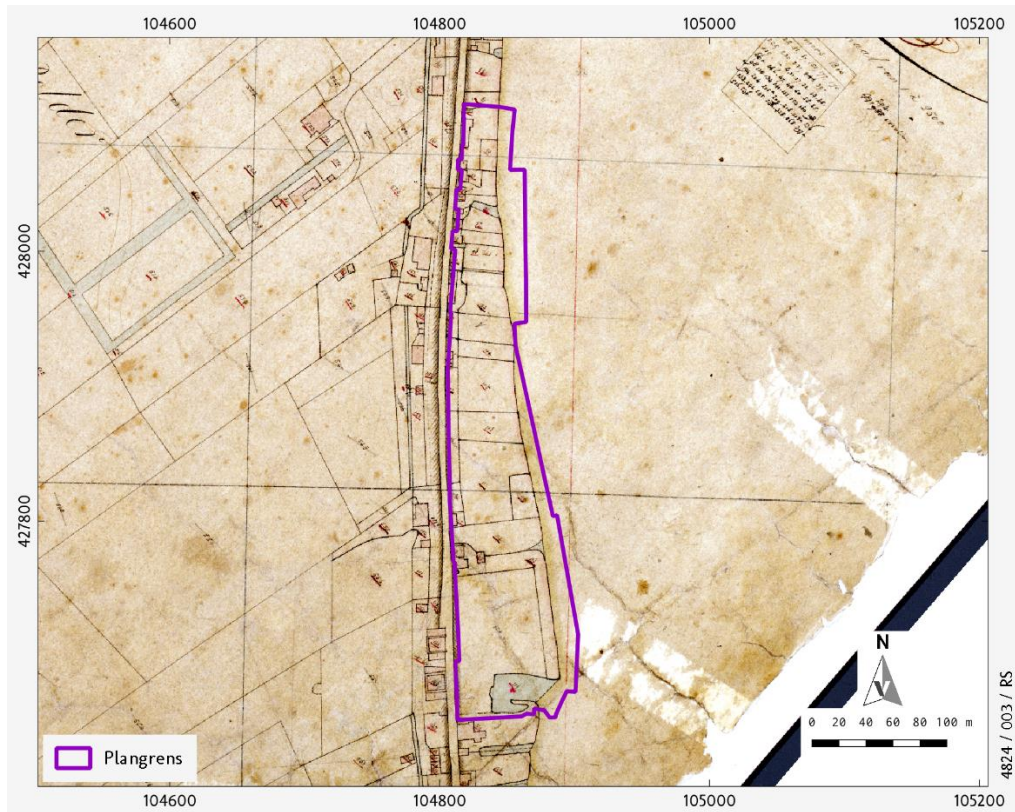
¹⁶ <https://www.canonvannederland.nl/nl/page/168775/slopen-die-handel...>

Afbeelding 7 Uitsnede kaart van Otto Curtius Potter uit 1633. Het plangebied is globaal in rood aangegeven.
Bron: Nationaal Archief.

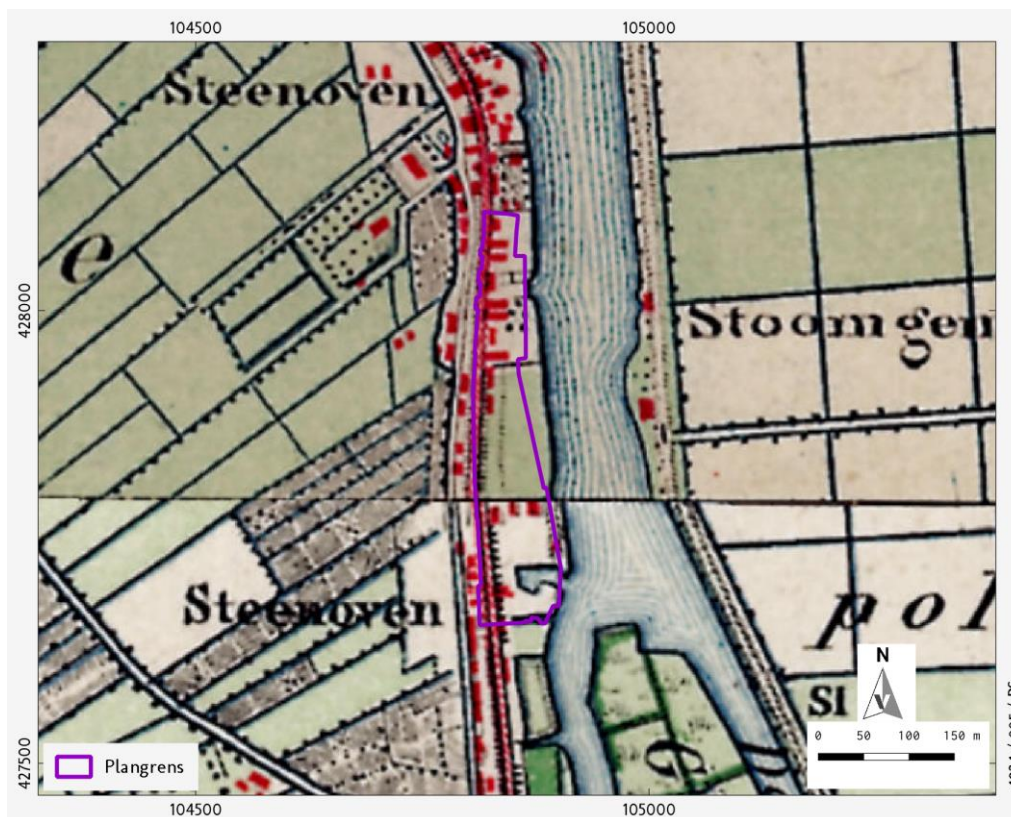
Afbeelding 8 Uitsnede kaart van M. Bolstra uit 1742. Het plangebied is globaal in rood aangegeven.
Bron: Nationaal Archief.

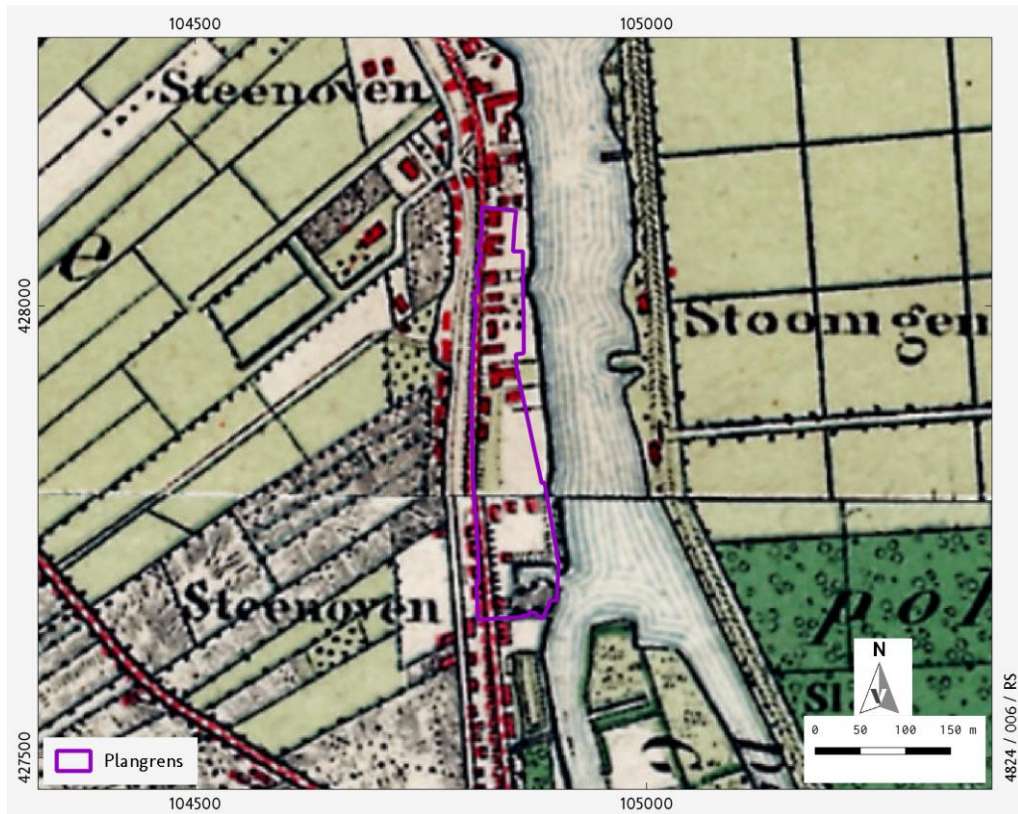
Afbeelding 9 Uitsnede Kadasterkaart 1811-1832. Het plangebied in paars aangegeven, met onder uitvergrotingen van het noordelijke en zuidelijke deel. Bron: RCE.

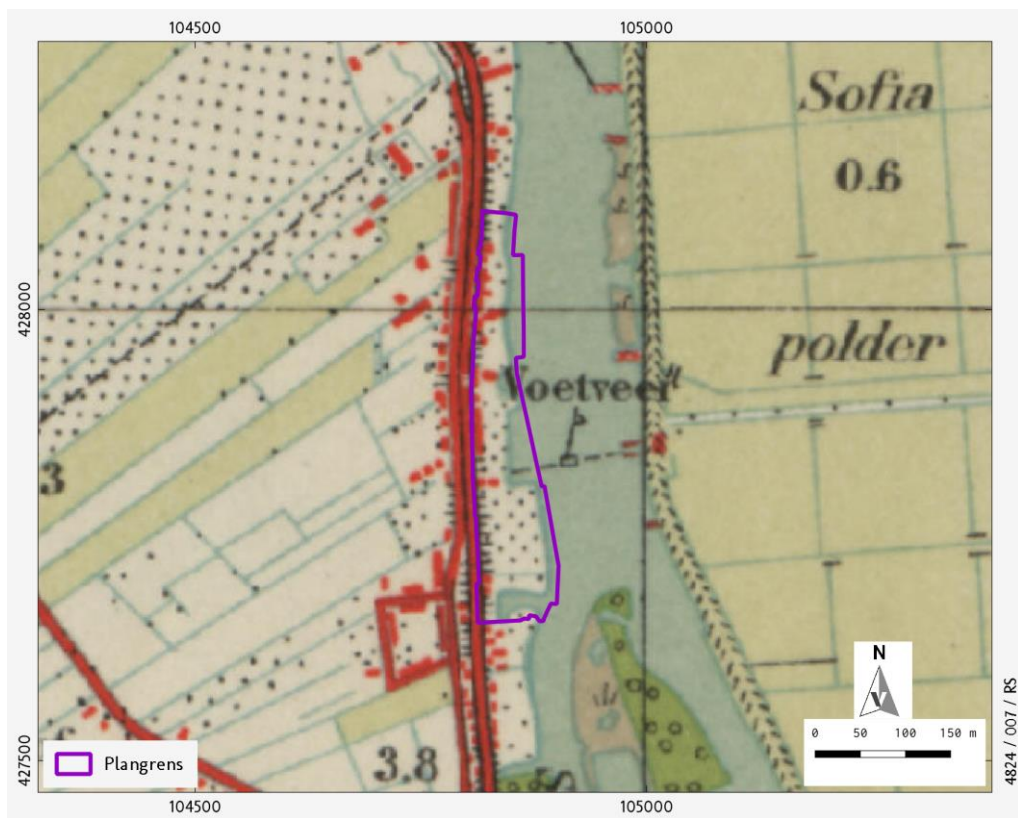
Afbeelding 10 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1858. Bron: Topotijdreis.

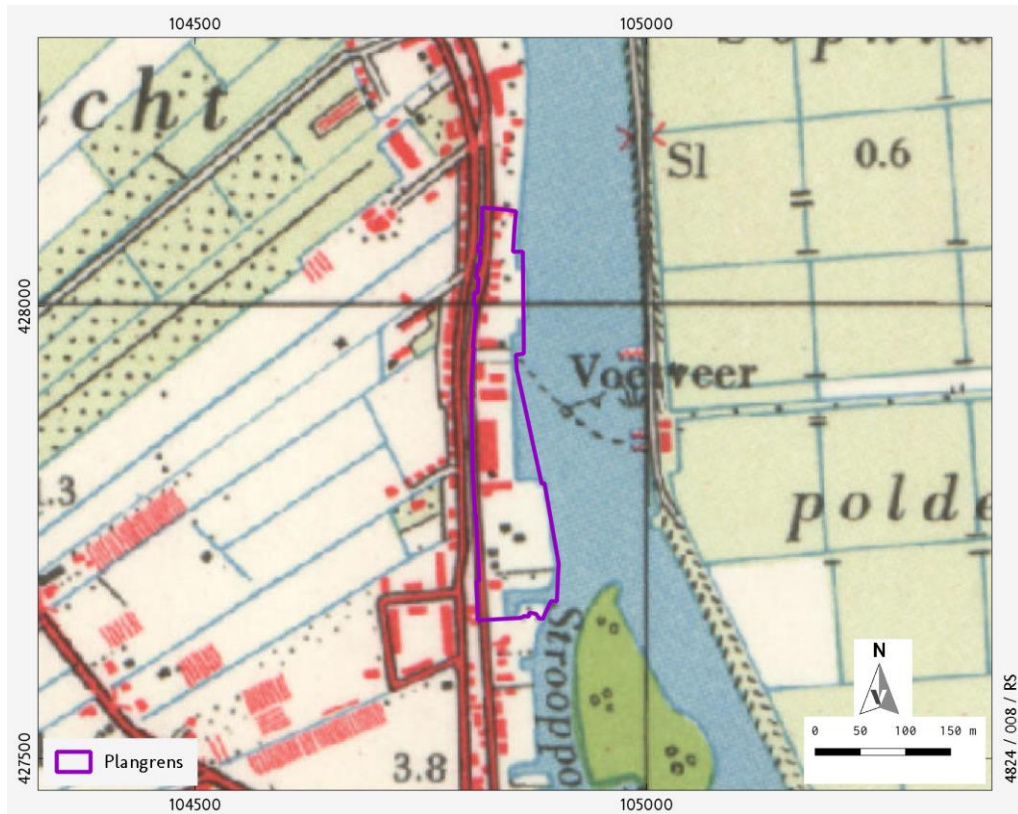
Afbeelding 11 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1883. Bron: Topotijdreis.

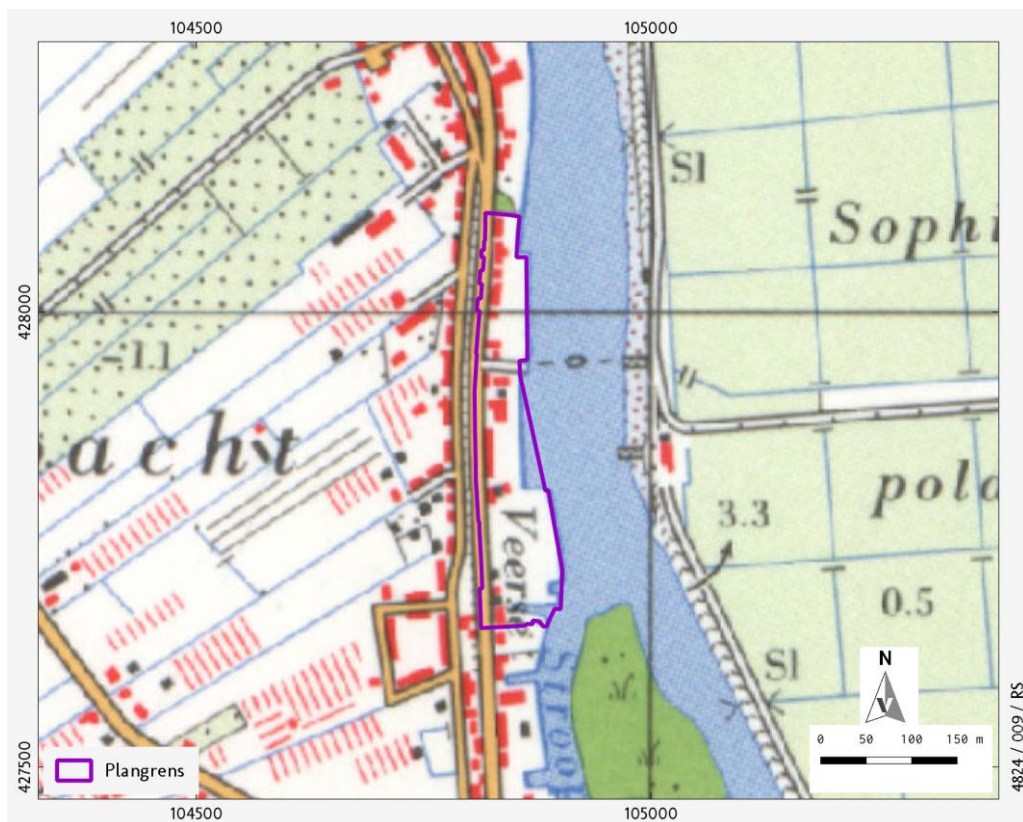
Afbeelding 12 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1912. Bron: Topotijdreis.

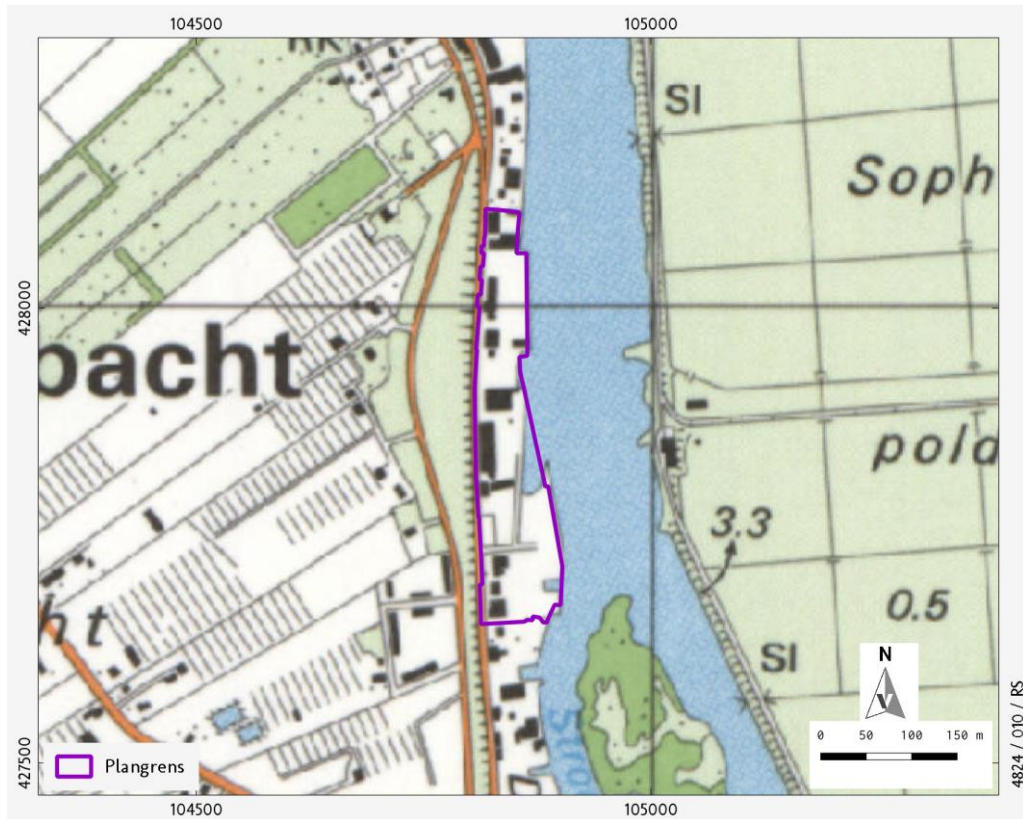
Afbeelding 13 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1937. Bron: Topotijdreis.

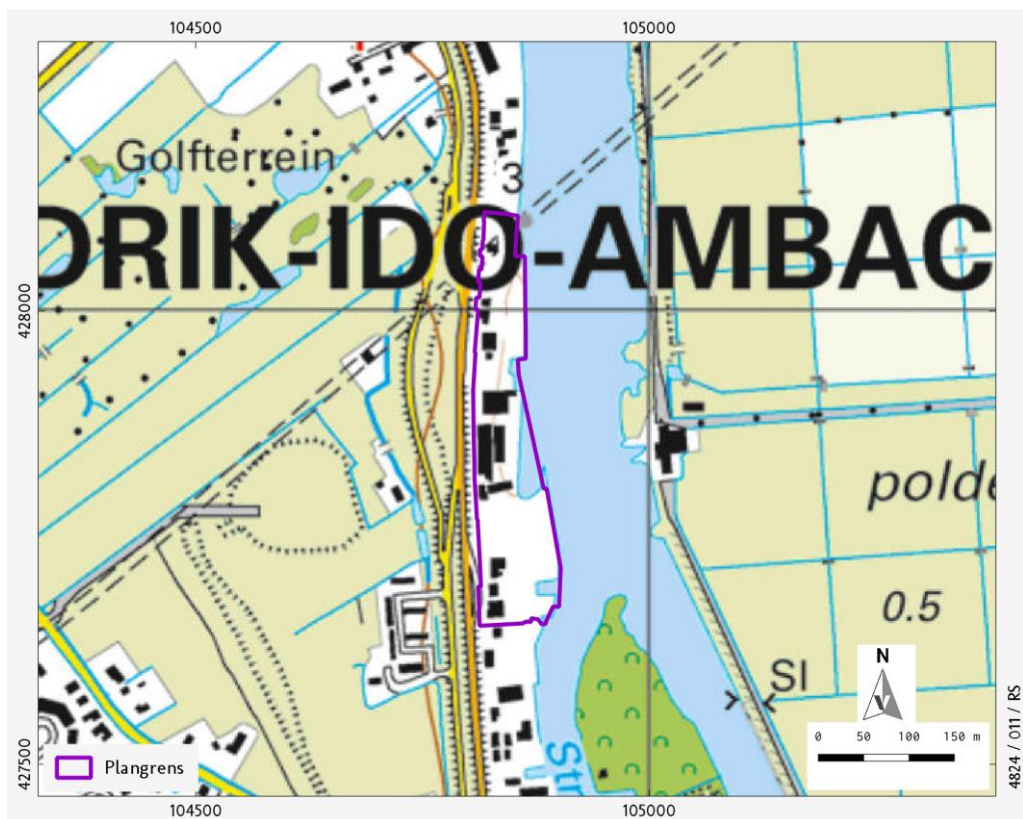
Abbeelding 14 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1962. Bron: Topotijdreis.

Abbeelding 15 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1970. Bron: Topotijdreis.

Afbeelding 16 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1990. Bron: Topotijdreis.

Afbeelding 17 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 2020. Bron: Topotijdreis.

Abbeelding 18 Enkele beelden uit de film 'De Scheepsslopers van Ambacht 1889-2019'. Bron: Canon van Nederland.

3.3 Bouwhistorische waarden (LS04)

Bouwhistorische waarden (LS04)

Voor de inventarisatie van mogelijke bouwhistorische waarden zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- het rijksmonumentenregister;¹⁷
- Cultuurhistorische atlas van de provincie Zuid-Holland.¹⁸
- Erfgoed viewer van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht;¹⁹
- de kadastrale minuut 1811-1832;
- de objecten uit de database van het Monumenten Inventarisatie Project (MIP);²⁰
- de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG).²¹

Binnen het plangebied bevinden zich geen Rijks- of gemeentelijke gebouwde monumenten. Zoals in de inleiding vermeld, bevindt zich binnen het plangebied een pand waarvoor sloopvergunning is verleend. Volgens de BAG viewer heeft het pand als bouwjaar 1920. Op de gemeentelijke erfgoedviewer wordt het pand Veersedijk 271 als een 'bijzondere locatie, geen monument' aangeduid: "Hoewel inmiddels vrijwel geheel verdwenen, stond hier een fraai huis dat aan scheepsslopersfamilie Rijsdijk behoorde. Hendrik-Ido-Ambacht stond in de vorige eeuw bekend als 'het scheepsslopersdorp'. Onderdijs liet de familie een lusttuin aanleggen." Binnen het plangebied bevindt zich ook nog het pand Veersedijk 253, een bedrijfswoning met bouwjaar 1956.

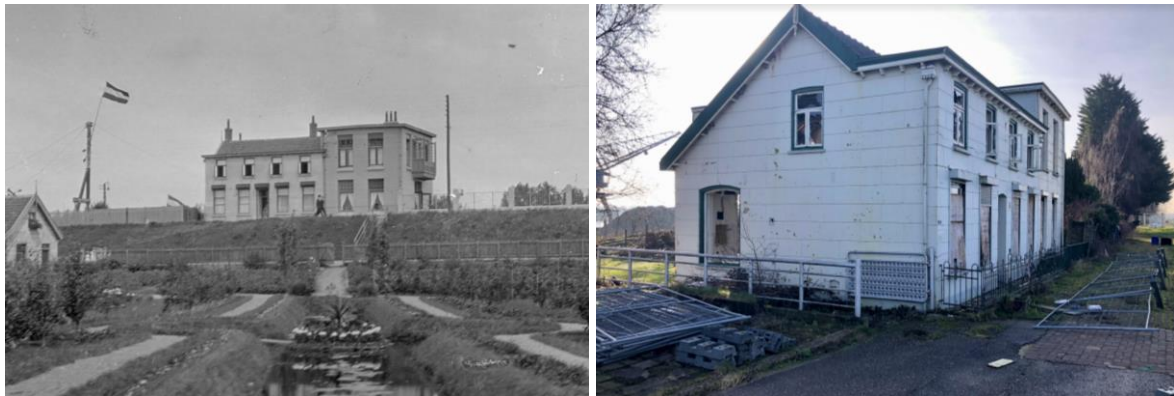
¹⁷ <https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/>.

¹⁸ https://pzh.b3p.nl/viewer/app/Cultuur_historische_atlas.

¹⁹ https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1_kk8uw89yyNEG8JfMQ-7DfGuBo5nDDxk&ll=51.836726791034295%2C4.660403494255081&z=17.

²⁰ <https://cultureelerfgoed.nl/node/1423>.

²¹ <https://bagviewer.kadaster.nl/>.

Afbeelding 19 Foto's op gemeentelijke erfgoedviewer van Veersedijk 271. Een oude, ongedateerde foto links en rechts een recente foto van het pand in verval. Bron: Erfgoedviewer HIA.

Huidig gebruik (LS02)

Het plangebied is momenteel grotendeels braakliggend.

Mogelijke verstoringen (LS03)

Binnen het plangebied zijn geen grootschalige verstoringen bekend, met uitzondering van de verschillende woningbouw die aanwezig is geweest binnen het plangebied.

Voor informatie omtrent bekende verstoringen zoals saneringen en dergelijke is de website van het Bodemloket geraadpleegd.²² Het plangebied staat daar grotendeels op aangegeven als 'Onderzoek uitvoeren', en deels als 'Gegevens aanwezig, status onbekend'. Onduidelijk is wat dit betekent voor het huidige plangebied.

Verder is de digitale verstoringenkaart van de RCE geraadpleegd.²³ Op de verstoringenkaart van de RCE staan geen bijzonderheden vermeld voor het plangebied.

3.4 Archeologische waarden (LS04)

Voor de archeologische gegevens omtrent het huidige plangebied is conform KNA 4.1 het Archeologisch Informatiesysteem (Archis) geraadpleegd, dat alle geregistreerde archeologische monumenten, onderzoeken en vondstlocaties bevat (kaart 5). Archeologische monumenten zijn terreinen met een (hoge/zeer hoge) archeologische waarde, die ofwel fysiek (wettelijk en juridisch) beschermd worden, ofwel een planologische bescherming hebben waarbij in het bestemmingsplan voorschriften voor het gebruik zijn opgenomen. Vondstlocaties zijn meldingen van archeologische vondsten of sporen die in Archis al dan niet aan een onderzoek gekoppeld zijn.

In een straal van 500 m rondom het plangebied liggen geen archeologische monumenten in de vorm van AMK-terreinen.

Binnen het plangebied zijn geen vondsten aangetroffen; in een straal van 500 meter rondom het plangebied zijn in Archis zes vondstlocatie geregistreerd (tabel 1).

²² <http://bodemloket.nl/>.

²³ <https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=Verstoringsbronnenkaart>. De kaart is een selectie uit het bestand 'Vergraven Gronden', van WUR. In 2012 is er door Alterra een GIS-bestand samengesteld met een overzicht van grondbewerkingen, ophogingen en afgravingen, waarbij de opbouw van het bodemprofiel tot ten minste 40 cm diepte is gewijzigd. Hiervoor is informatie opgevraagd bij instanties en organisaties die werkzaamheden (laten) uitvoeren en/of administreren in verband met vergunningverlening en instanties die landgebruik in kaart brengen.

Archis3 ZaakID	Toponiem	Plaats	Vondsten / sporen	Datering	X (RD)	Y (RD)
3245965100		Hendrik-Ido-Ambacht	Hout/houtskool	LM - LM	104700	427250
2338310100	Sophiapolder	Hendrik-Ido-Ambacht		(NTM - NTL)	105277	427983
			hout/houtskool; sluis	NTM - NTL		
			keramiek; aardewerk, gedraaid	NTM - NTM		
2363583100	De Volgerland-Oost	Hendrik-Ido-Ambacht		(PALEO - NT)	104506	427953
			hout/houtskool; houtskool	PALEO - NT		
2378106100	Wepsterlaan 6	Hendrik-Ido-Ambacht	Muur	NT - NT	104709	428100
2442347100	Wepsterlaan 6 te Volgerlanden	Hendrik-Ido-Ambacht		(NT - NTL)	104672	428058
			leer; gebruiksvoorwerp	NT - NT		
			keramiek; vaatwerk	NTM - NTL		
			keramiek; speelgoed	NT - NT		
			keramiek; bouw materiaal	NTM - NTM		
			keramiek; pijp	NTM - NTM		
			steen; dakleij	NT - NT		
			glas; gebruiksvoorwerp	NTM - NTL		
			metaal; gebruiksvoorwerp	NTL - NTL		
399804210	Huis Vreedenborg	Hendrik-Ido-Ambacht	Keramiek, aardewerk gedraaid, bouw aardewerk	NT - NT	104704	428183
			hout	NT - NT		

Tabel 1 In Archis geregistreerde onderzoeken in de omgeving van het plangebied. Bron: Archis3.

- Zaak ID 3245965100: afkomstig van een booronderzoek uit 1997. Het betreft de vondst van hout of houtskool uit de Late Middeleeuwen.
- Zaak ID 2338310100: afkomstig van een begeleiding binnen de Sophiapolder, waaronder een sluisje uit de 19^e eeuw. Er zijn geen sporen of structuren aangetroffen van voor de 19^e eeuw. Twee van de vier vondsten dateerden uit de 18^e eeuw, maar deze zijn vermoedelijk ingespoeld.
- Zaak ID 2363583100: afkomstig van een booronderzoek uit 2012 (Volgerlanden-Oost), waarbij houtskool fragmenten in crevasseafzettingen werden aangetroffen, wat zou kunnen duiden op bewoning/menselijke activiteit.
- Zaak ID 2378106100: vondsten tijdens een archeologische begeleiding uit 2012 bij de Wepsterlaan 6 van muurresten en uitbraaksleuven, gerelateerd aan de buitenplaats Vreedenborg.
- Zaak ID 2442347100: afkomstig van een proefsleuvenonderzoek uit 2014 op het terrein van de buitenplaats Vreedenborg, met vondsten van o.a. aardewerk, leer, steen en glas.

- Zaak ID 3998042100: afkomstig van de uiteindelijke opgraving bij Vreedenborg met vondsten van muurwerk, aardewerk, bot , glas en hout.

Binnen een straal van 500 meter rondom het plangebied zijn in Archis 22 onderzoekslocaties geregistreerd (tabel 2). Het gaat daarbij om 5 bureauonderzoeken, 12 booronderzoeken, 2 proefsleufonderzoeken, 2 begeleidingen en een opgraving (tabel 2).

Archis3 ZaakID	Jaar	Type onderzoek	Toponiem	Plaats	X (RD)	Y (RD)
2118988100	2003	Booronderzoek	De Volgerlanden Oost	Hendrik-Ido-Ambacht	104450	427934
2120411100	2004	Booronderzoek	De Volgerlanden Oost	Hendrik-Ido-Ambacht	104451	427919
2212160100	1999	Proefsleuven	De Volgerlanden	Hendrik-Ido-Ambacht	104637	427225
2214907100	1998	Booronderzoek	de Volgerlanden	Hendrik-Ido-Ambacht	104058	427583
2214915100	1998	Booronderzoek	de Volgerlanden	Hendrik-Ido-Ambacht	104060	427583
2214583100	2008	Bureauonderzoek	Industrieterrein en Vuilstortplaats	Zwijndrecht	105043	426963
2247478100	2009	Bureauonderzoek	Sophia polder	Hendrik-Ido-Ambacht	105314	428009
2270181100	2009	Booronderzoek	Sophiapolder	Hendrik-Ido-Ambacht	105305	428047
2285345100	2010	Bureauonderzoek	Volgerlanden-West	Hendrik-Ido-Ambacht	103983	427421
2309361100	2010	Booronderzoek	plangebied De Volgerlanden-West	Hendrik-Ido-Ambacht	103995	427277
2332543100	2011	Bureauonderzoek		Hendrik-Ido-Ambacht	104487	427840
2338310100	2011	Archeologische begeleiding	Sophiapolder	Hendrik-Ido-Ambacht	105312	428052
2342263100	2011	Booronderzoek	De Volgerlanden-West	Hendrik-Ido-Ambacht	103465	427386
2345439100	2011	Booronderzoek	De Volgerlanden-Oost	Hendrik-Ido-Ambacht	104409	427982
2363583100	2012	Booronderzoek	De Volgerlanden-Oost	Hendrik-Ido-Ambacht	104413	427955
2378106100	2012	Archeologische begeleiding	Wepsterlaan 6	Hendrik-Ido-Ambacht	104709	428100
2442347100	2014	Proefsleuven	Wepsterlaan 6	Hendrik-Ido-Ambacht	104646	428034
3998042100	2016	archeologisch: opgraving	Huis Vreedenborg	Hendrik-Ido-Ambacht	104704	428183
4760292100	2019	Booronderzoek		Hendrik-Ido-Ambacht	104759	427445
2026330100	1991	Bureauonderzoek		Niet van toepassing	152399	432045
2035135100	1992	Booronderzoek		Niet van toepassing	152399	432045
2027270100	1994	Booronderzoek		Niet van toepassing	152399	432045

Tabel 2 In Archis geregistreerde onderzoeken in de omgeving van het plangebied. Bron: Archis3.

De onderzoeken die het meest van belang zijn voor de archeologische verwachting binnen het huidige plangebied zijn:

- Aan de oostzijde van het plangebied ligt het eiland de Sophiapolder. In 2009 werd in het kader van natuurontwikkeling in eerste instantie een bureauonderzoek uitgevoerd (Zaak ID 2247478100), gevolgd door een booronderzoek in 2010 (Zaak ID 227018100).²⁴ Zaak ID 2338310100 betreft de archeologische begeleiding uit 2011. De begeleiding vond plaats tijdens het uitgraven van twee kreekstelsels. Op basis hiervan wordt vermoed dat zich hier na 1331 een eiland heeft gevormd, toen voor het eerst een dijk werd aangelegd in het stroomgebied van de Slikkerveerse stroomgordel. De rivier de Noord heeft vervolgens een zandplaat afgezet in het oostelijk en zuidelijk deel van het eiland, en een kleipakket in het westen en noorden. In de kreekstelsels zijn in het kleipakket geen sporen, structuren of vondsten aangetroffen zodat aan het gebied een zeer lage archeologische verwachting werd toegekend.²⁵
- Er zijn geen sporen of structuren aangetroffen van voor de 19^e eeuw. Twee van de vier vondsten dateerden uit de 18^e eeuw, maar deze zijn vermoedelijk ingespoeld.²⁶
- Ten westen van het plangebied ligt de nieuwbouwlocatie de Volgerlanden, waar een reeks aan onderzoeken heeft plaatsgevonden vanaf 1998. In Archis staan drie booronderzoeken uit resp. 1998, 1998 en 2003 (Zaak ID 2214907100, 2214915100, 2118988100) waarvan geen rapporten in Archis of E-depot staan. Bij een booronderzoek uit 2004 (Zaak ID 2120411100) staat geen rapport, alleen de toelichting "Op advies van BOOR is aanvullend op de inventarisatie nader onderzoek noodzakelijk in de zones waar de top van het Hollandveen hooggelegen is en zones waar de stroomgordel van de Afzettingen van Gorkum herkend was. In het plangebied zijn archeologische locaties bekend. Het onderzoek richt zich echter niet op deze locaties." In 2011 wordt dan voor de locatie weer een bureauonderzoek uitgevoerd (Zaak ID 2332543100), waar eveneens geen rapport van in Archis staat. Van het daarna uitgevoerde verkennende booronderzoek (Zaak ID 2345439100) en het opvolgende karterende booronderzoek uit 2012 (Zaak ID 2363583100) zijn wel rapporten beschikbaar: tijdens het onderzoek zijn houtskool fragmenten in crevasseafzettingen aangetroffen, wat zou kunnen duiden op bewoning/menselijke activiteit. Geadviseerd is vervolgonderzoek uit te voeren bij ingrepen dieper dan 2,9 m -mv (3,9 m -NAP).²⁷
- Binnen het gebied Volgerlanden bevindt zich de buitenplaats of Huis Vreedenborg, waar de reeds bij de vondsten besproken onderzoeken met Zaak ID 2378106100 (archeologische begeleiding uit 2012), Zaak ID 2442347100 (proefsleuvenonderzoek uit 2014) en Zaak ID 3998042100 (opgraving uit 2016) zijn geregistreerd. Vanwege de aard van de vindplaats heeft dit verder geen gevolgen voor de archeologische verwachting van het huidige plangebied.

3.5 Tweede Wereldoorlog

In de Tweede Wereldoorlog hebben er tijdens de Mei-dagen in 1940 gevechtshandelingen op de grond plaatsgevonden in de omgeving van Hendrik-Ido-Ambacht. Het gebied Volgerlanden staat op de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME) aangegeven als landingsterrein van de Duitse paratroepen die het hadden gemunt op de bruggen over de Noord en bij Dordrecht. Het huidige plangebied ligt volgens deze kaart niet binnen een zone waarin een verhoogde verwachting bestaat op het aantreffen van resten van ondergronds en/of bovengronds militair erfgoed. Wel kunnen in deze zone volgens de IKME in zijn algemeenheid resten worden verwacht van kleinere objecten en structuren zoals crashlocaties, veldgraven en onderduikhollen, maar hiervoor bestaat geen enkele aanwijzing voor binnen het plangebied.²⁸ In het verliesregister van de Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945 zijn voor Hendrik-Ido-Ambacht twee meldingen van crashes opgenomen. Geen van deze meldingen kan in verband worden gebracht met de omgeving van het plangebied.²⁹

²⁴ Coppens 2010.

²⁵ Verweij 2012.

²⁶ Verweij 2012.

²⁷ Coppens 2012a en Coppens 2012b.

²⁸ <http://www.ikme.nl/>.

²⁹ <https://verliesregister.studiegroepluchtoorlog.nl/zz.php>.

3.6 Gespecificeerde archeologische verwachting (LS05)

Op basis van het archeologisch bureauonderzoek heeft het plangebied een lage archeologische verwachting voor alle perioden tot aan het begin van de 19^e eeuw. De pleistocene riviervlakte bevindt zich op een diepte van ongeveer 14 tot 16 meter beneden maaiveld, met daarboven jonge rivierafzettingen vanaf de Late Middeleeuwen. Dit diepere niveau (dat alleen door heipalen wordt bedreigd) is waarschijnlijk al geërodeerd door de Biesbosch en de Noord stroomgordels. Het plangebied bevindt zich in een gebied dat na de herbedijking van 1331-1336 buitendijks kwam te liggen. Het plangebied kwam daarmee in een dynamisch milieu te liggen, onder invloed van de schurende werking van de rivier. Bij het onderzoek in de Sophiapolder (direct aan de overzijde van de Rietbaan) werd in eerste instantie in het bureauonderzoek uitgegaan van de kans op bewoningsresten uit de Late Middeleeuwen in de top van het veen en afdekkende kleilaag met al dan niet oeverafzettingen. Het vervolgonderzoek aldaar (boringen en begeleiding van de graafwerkzaamheden) heeft echter uitgewezen dat er geen sprake was van een potentieel archeologisch niveau. Pas op de Kadastrale Minuut van 1811-1832 is sprake van enige bebouwing binnen het plangebied, met enkele huisjes langs de dijk. Vanaf het einde van de 19^e eeuw wordt het terrein in gebruik genomen als scheepssloperij. Op topografisch kaartmateriaal is te zien dat de bebouwing binnen het terrein gedurende de tijd voortdurend wisselt, voornamelijk met bedrijfsbebouwing, hallen etc., en mogelijk wat bedrijfswoningen. Het plangebied is voorzien van een kade en opgehoogd, op basis van het AHN bedraagt deze ophoging plaatselijk 2 meter of meer.

De archeologische verwachting kan als volgt worden samengevat:

1. Datering

- Een hoge archeologische verwachting op archeologische resten uit de Nieuwe tijd (19^e eeuw en jonger) van bebouwing (industrie en bewoning) gerelateerd aan het gebruik van het terrein als scheepssloperij en voorgaande 19^e eeuwse bewoning langs de dijk.
- Een lage archeologische verwachting voor alle voorgaande perioden.

2. Complexiteit

- Nederzetting (Nieuwe tijd vanaf 19^e eeuw)
- Industrie (Nieuwe tijd vanaf 19^e eeuw)

3. Omvang

- Nederzetting; spaarzame bebouwing uit wisselende periode tussen begin 19^e en eind 20^e eeuw.
- Industrie: gehele plangebied.

4. Diepteligging

Het archeologisch niveau voor de historische bebouwing en industrie bevindt zich direct vanaf maaiveld.

5. Gaafheid en conservering

Eventuele resten zullen door het wisselende gebruik (bouw/sloop/bouw) en de industriële activiteiten naar verwachting matig tot slecht bewaard zijn gebleven.

6. Locatie

De hoge archeologische verwachting geldt voor het hele plangebied, met de bebouwing met name in het westelijke deel langs de dijk.

7. Uiterlijke kenmerken

- Nederzetting: een spreiding van vondstmateriaal zoals periode specifiek keramiek (aardewerk/steengoed/porselein), dierlijk bot, bouw materiaal (baksteen/dakpan), glas, natuursteen, metaal etc., en sporen zoals (verkavelings/percelerings)greppels, paalgaten en afvalkuilen, funderingen en putten; Organische materialen, zoals leer, bewerkt of constructiehout, en textiel zullen waarschijnlijk bij een hoge grondwaterstand goed geconserveerd zijn.
- Industrie: constructies van hout, steen, beton en/of metaal.

8. Mogelijke verstoringen

Binnen het plangebied heeft divers grondverzet plaatsgevonden bij de wisselende inrichting en gebruik van het terrein.

9. Bedreiging van eventueel aanwezige archeologische waarden

Binnen het plangebied staat nieuwbouw gepland van woningen en appartementen. Het plangebied (dat al is opgehoogd) zal daarbij vanwege de vervuiling veelal nog een meter worden opgehoogd. Werkzaamheden ten behoeve van de aanleg van de fundering van de woningen zullen daardoor waarschijnlijk grotendeels in de ophoging plaatsvinden; de strook waar historische bebouwing heeft gestaan zal ook worden opgehoogd ten behoeve van het fietspad met talud. Voor zich aan of onder het huidige maaiveld nog resten uit de Nieuwe tijd zouden bevinden, gaat het om resten die naar verwachting slecht zijn geconserveerd.

4 Advies vervolgonderzoek (LS05)

Het plangebied heeft een lage archeologische verwachting voor alle perioden tot aan de Nieuwe tijd / 19^e eeuw. Vanaf dat moment verschijnt er wat spaarzame bebouwing langs de dijk. Vanaf het einde van de 19^e eeuw wordt het terrein in gebruik genomen als scheepssloperij en vindt er allerhande grondverzet plaats, met wisselende bebouwing (bedrijfsbebouwing, hallen etc., en mogelijk wat bedrijfswoningen). Verder wordt het terrein waar nodig gesaneerd, opgehoogd en geëgaliseerd. Op basis van het bureauonderzoek is er geen sprake van een waardevolle/behoudenswaardige vindplaats binnen het plangebied. Vestigia adviseert daarom geen verdere stappen in het kader van de archeologische monumentenzorg (AMZ), en adviseert het gebied vrij te geven voor de geplande ontwikkelingen.

Het is aan het bevoegd gezag, de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, om op basis van dit rapport en het hierin geformuleerde advies een besluit te nemen ten aanzien van eventueel vervolgonderzoek of het beëindigen van het archeologisch onderzoeksproces.

Ook wanneer het plangebied op enig moment op basis van de resultaten van archeologisch onderzoek wordt vrijgegeven voor de voorgenomen ontwikkelingen, blijft de meldingsplicht archeologische toevalsvondst of waarneming van kracht (Erfgoedwet, artikel 5.10 Archeologische toevalsvondst). Aangezien het nooit volledig is uit te sluiten dat tijdens eventueel grondverzet een archeologische toevalsvondst wordt gedaan, is het wenselijk de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht om hiervan zo spoedig mogelijk melding te doen bij het bevoegd gezag, Hendrik-Ido-Ambacht, en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Naschrift

De adviseur van het bevoegd gezag, mevr. J. Hoevenberg (gemeente Dordrecht, vakteam erfgoed) heeft het conceptrapport getoetst. In het advies 22A200 wordt aangegeven dat er geen opmerkingen zijn op het rapport en dat deze definitief kan worden gemaakt : “Advies op basis van het conceptrapport 'Archeologisch vooronderzoek plangebied Noordoever Fase 1 te Hendrik-Ido-Ambacht, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht Ruimtelijk advies op basis van bureauonderzoek (Vestigia rapport V2359, versie 1.2, 5 oktober 2022): te besluiten conform de aanbeveling en het plangebied wat betreft archeologie in zijn geheel vrij te geven voor de geplande nieuwbouwontwikkeling.”

Literatuur

- BAKKER, H. DE/J. SCHELLING, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*, Wageningen (Staring Centrum).
- BERENDSEN, H.J.A., 1997: *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- BERENDSEN, H.J.A./E. STOUTHAMER, 2001: *Palaeogeographic Development of the Rhine-Meuse Delta, The Netherlands*, Assen.
- BOER, G.H. DE & K. WINK, 2013: *Via Oostendam naar Ambacht; een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht*, Weesp (RAAP-rapport 2626).
- BOSCH, J.H.A./H. KOK, 1994: *Toelichtingen bij de Geologische Kaart van Nederland 1:50.000, Blad Gorinchem West (38W)*, Haarlem (Rijks Geologische Dienst).
- COHEN, K.M./E. STOUTHAMER/H.J. PIERIK/A.H. GEURTS, 2012: *Rhine-Meuse Delta Studies' Digital Basemap for Delta Evolution and Palaeogeography*. Dept. Physical Geography. Utrecht University.
- COPPENS, C.F.H., 2010: *Plangebied Sophiapolder, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (verkennende en karterende fase)*, Weesp (RAAP-rapport 2134).
- COPPENS, C.F.H., 2012A: *Plangebied De Volgerlanden-Oost, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)*, Weesp (RAAP-rapport 2529).
- COPPENS, C.F.H., 2012B: *Plangebied De Volgerlanden-Oost, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (karterende fase)*, Weesp (RAAP-rapport 2567).
- HUIZER, J./H.M. MOLTHOF, 2009: *Sophiapolder, gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, Amersfoort (ADC-rapport 1964)*.
- MARKUS, W.C., 1984: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50000, Toelichting bij kaartblad 38 West Gorinchem*, Wageningen (Stichting voor Bodemkartering).
- OUDE RINGERINK, J.A.M., 1999: *Archeologisch onderzoek Hogesnelheidslijn (HSL). Rapportage waarderend onderzoek (fase D)*, Amsterdam (RAAP-rapport 304).
- VERWEIJ, J.P.F., 2012: *Het eiland Sophiapolder bij Hendrik-Ido-Ambacht. Archeologische begeleiding bij ontpoldering*, Amersfoort (ADC-rapport 2931).
- WESTERHOFF, W.E./T.E. WONG/E.F.J. DE MULDER, 2003: *Opbouw van de ondergrond – Opbouw van het Neogeen en Kwartair*, in: E.F.J. de Mulder/M.C. Geluk/I.L. Ritsema/W.E. Westerhoff/T.E. Wong (red.), *De ondergrond van Nederland*, Houten.

Digitale bronnen

- ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND: <http://www.ahn.nl/>
- ARCHEOLOGISCH INFORMATIESYSTEEM (ARCHIS): <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/>
- BEELDBANK RIJKSDIENST VOOR HET CULTUREEL ERFGOED: <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>
- BODEMLOKET: <http://www.bodemloket.nl/>
- CULTUURHISTORISCHE ATLAS ZUID-HOLLAND: https://pzh.b3p.nl/viewer/app/Cultuur_historische_atlas
- DINOLOKET: <https://www.dinoloket.nl/>
- IKME: <http://www.ikme.nl/>
- KADASTER, BAG VIEWER: <https://bagviewer.kadaster.nl/>
- KADASTER, TIJDREIS OVER 200 JAAR TOPOGRAFIE: <http://topotijdreis.nl/>
- ARCHIEF HOOGHEEMRAADSCHAP RIJNLAND:
- RIJKSMONUMENTENREGISTER: <https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/>

Afbeeldingen, kaarten en bijlagen

Lijst van afbeeldingen

Afbeelding 1 Luchtfoto plangebied. Het plangebied is globaal in rood aangegeven. Bron: ArcGIS Online.	4
Afbeelding 2 Inrichtingsschets. Bron: ABB.	8
Afbeelding 3 Profieltekening (principe uitgangspunt). Bron: ABB.	8
Afbeelding 4 Voorbeeld aanleg drainage (principe uitgangspunt). Bron: ABB.	9
Afbeelding 5 Het Plangebied in rood afgebeeld op het AHN3 50cm grid. Bron: ahn.nl.	11
Afbeelding 9 Uitsnede Kadasterkaart 1811-1832. Het plangebied in paars aangegeven, met onder uitvergrotingen van het noordelijke en zuidelijke deel. Bron: RCE.	15
Afbeelding 10 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1858. Bron: Topotijdsreis.	16
Afbeelding 11 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1883. Bron: Topotijdsreis.	16
Afbeelding 12 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1912. Bron: Topotijdsreis.	17
Afbeelding 13 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1937. Bron: Topotijdsreis.	17
Afbeelding 14 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1962. Bron: Topotijdsreis.	18
Afbeelding 15 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1970. Bron: Topotijdsreis.	18
Afbeelding 16 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 1990. Bron: Topotijdsreis.	19
.....	19
Afbeelding 17 Ligging plangebied op de topografische kaart uit 2020. Bron: Topotijdsreis.	19
Tabel 1 In Archis geregistreerde onderzoeken in de omgeving van het plangebied. Bron: Archis3.	22

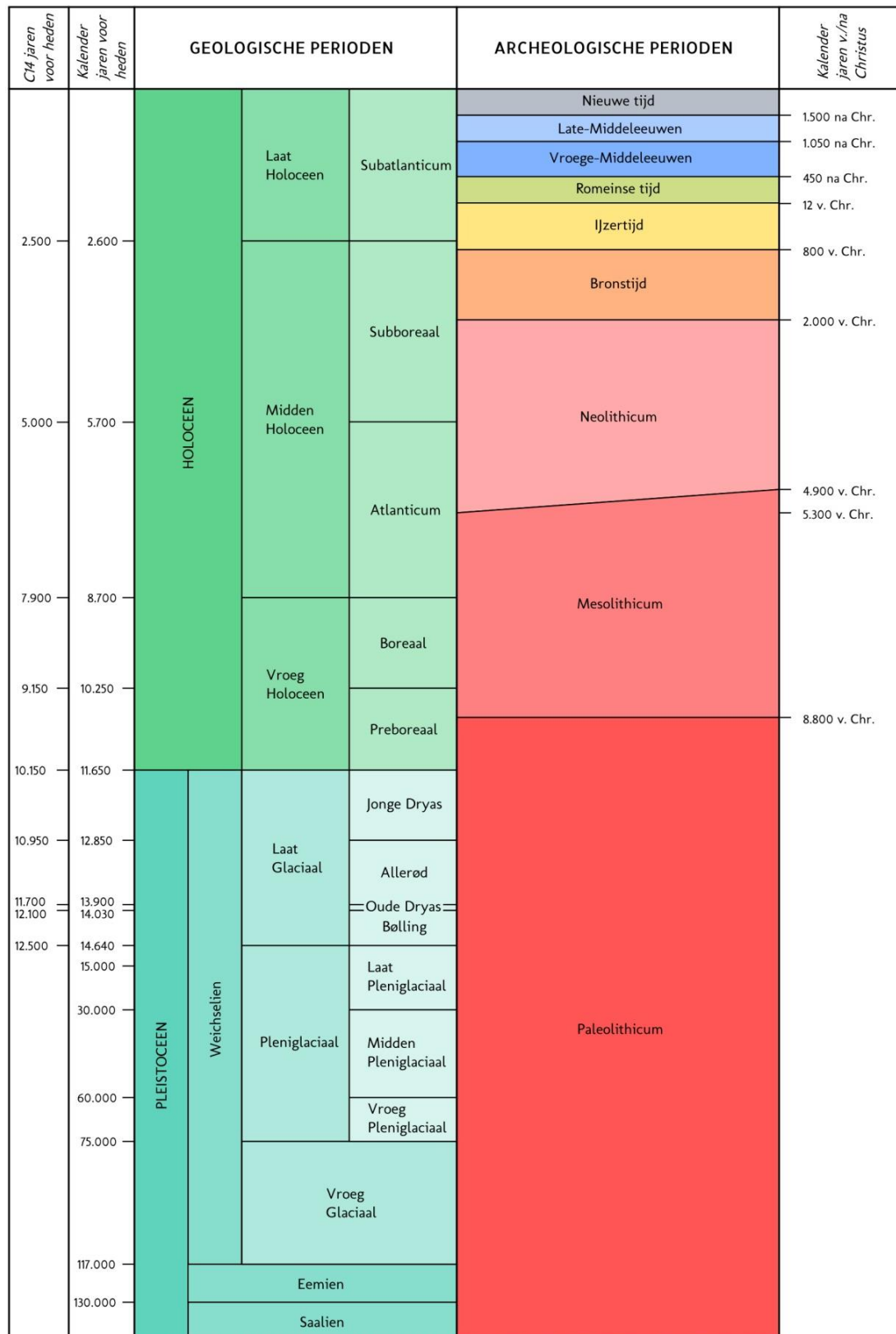
Kaarten

Kaart 1:	Ligging plangebied
Kaart 2:	Natuurlijk landschap: Geologie
Kaart 3:	Natuurlijk landschap: Geomorfologie
Kaart 4:	Natuurlijk landschap: Bodemkaart
Kaart 5:	Archeologie
Kaart 6:	Beleid

Bijlagen

Bijlage 1:	Overzicht van geologische en archeologische perioden
------------	--

Bijlage 1 Overzicht van archeologische en geologische perioden

C14 ouderdommen en gekalibreerde ouderdommen van het Holocene volgens Van Geel et al. (1980/1981). C14 ouderdom van het Laat Glaciaal volgens Hoek (2001/2008) en gekalibreerde ouderdommen van het Laat Glaciaal volgens Rasmussen et al. (2006). Overige pleistocene chronostratigrafie volgens Westerhoff et al. (2003). Archeologische perioden van de prehistorie volgens Louwe Kooijmans et al. (2005) en overige archeologische perioden volgens Archis.

LIGGING PLANGEBIED

LEGENDA

 Plangrens

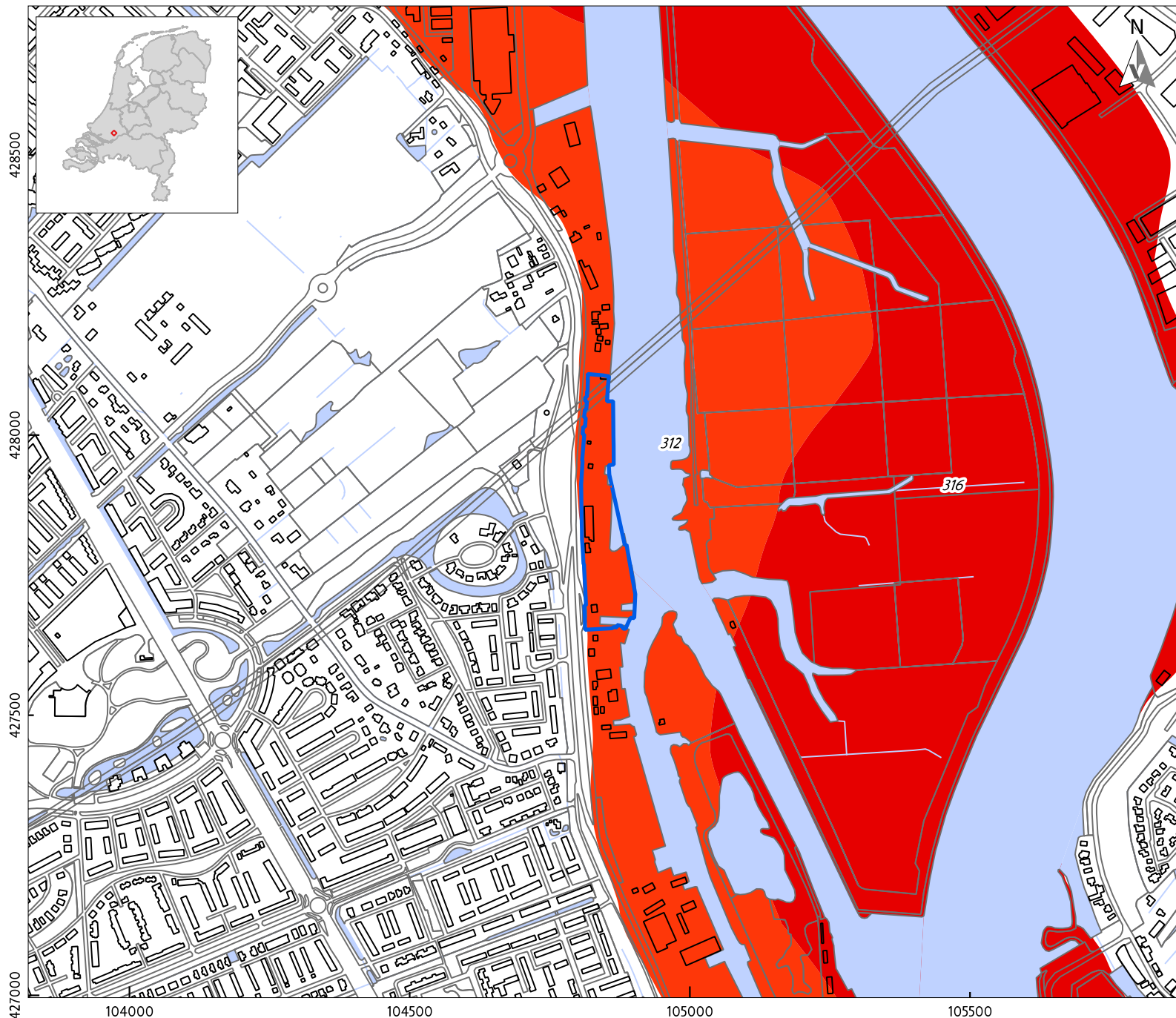
Datum: September 2022
Bron: Opentopo, CC-BY 4.0
J.W. van Aalst, www.opentopo.nl

Tekenaar: RS

VESTIGIA
Archeologie & Cultuurhistorie

0 100 200 300 m

NATUURLIJK LANDSCHAP; STROOMGORDELS

LEGENDA

- Plangrens
- Top10NL
 - Bebouwing
 - Overige topografie
 - Water
- oudom
 - Huidig (1950 AD)
 - 100 - 450 14C BP = 1500 AD

312. Biesbosch 529 - 200 BP
316. Noord 1600 - 0 BP

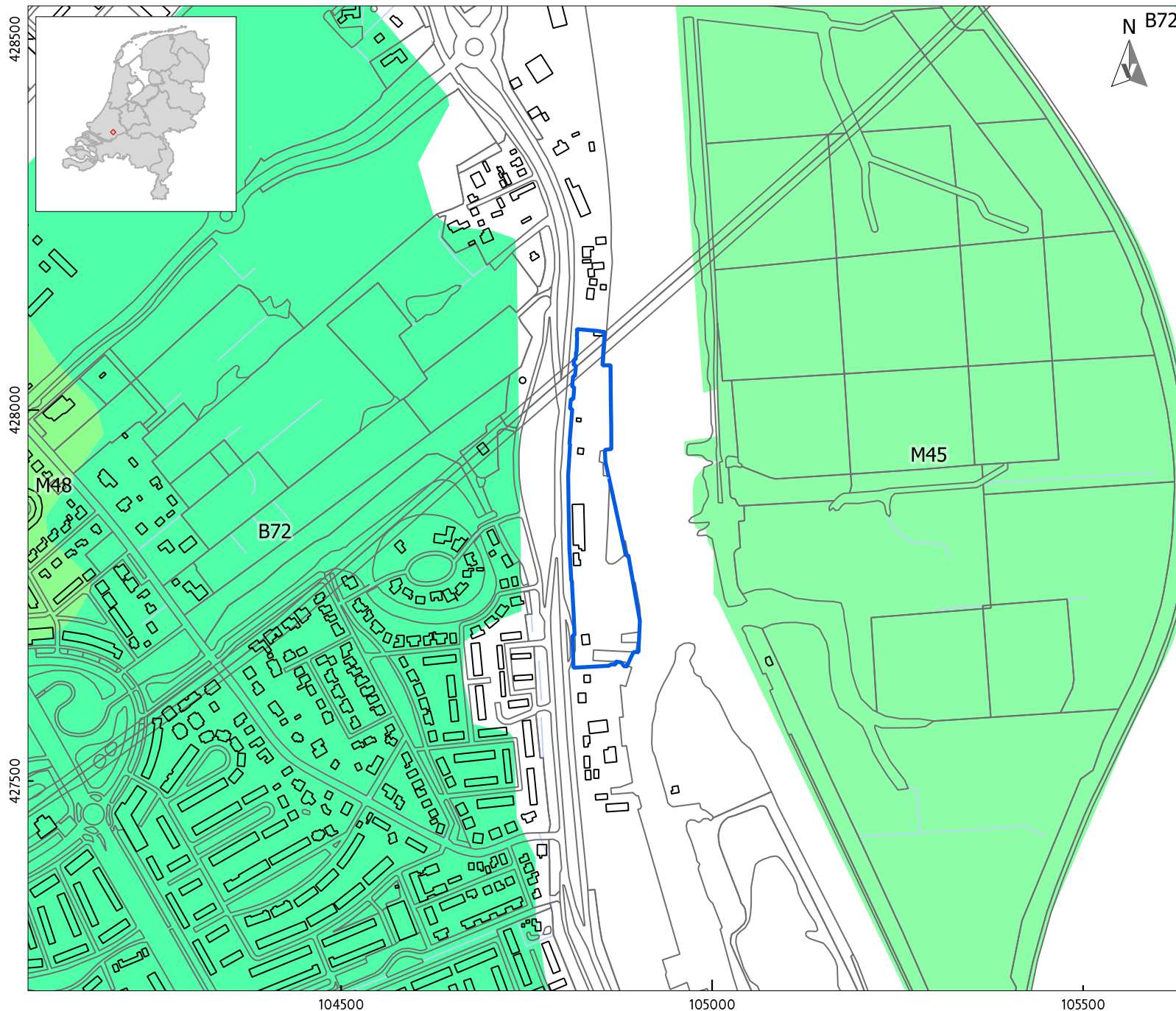
Datum: September 2022
Bron: Top10NL, CC-BY Kadaster 2022
Stroomgordels, Cohen et al. 2012

Tekenaar: RS

VESTIGIA
Archeologie & Cultuurhistorie

0 100 200 300 m

NATUURLIJK LANDSCHAP; GEOMORFOLOGIE

LEGENDA

Plangrens

Top10NL

Bebouwing

Overige topografie

Geomorfologie

Getij-oeverwal

Vlake van rivierafzettingen

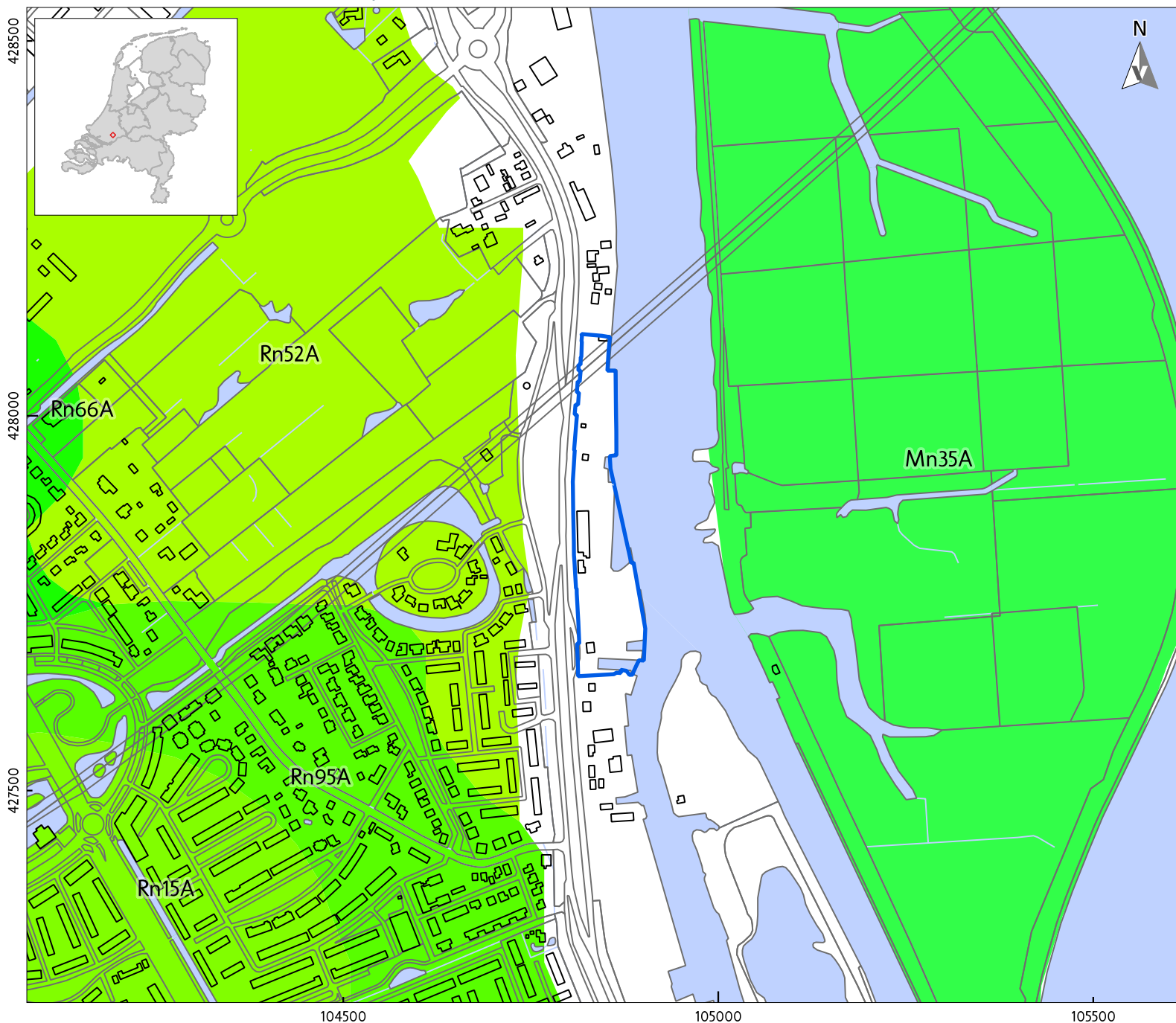
Rivierkom- en oeverwalachtige vlakte

Datum: September 2022
Bron: Top10NL, CC-BY Kadaster 2022
Geomorfologische kaart: PDOK
augustus 2017 /
Maas et al. 2017
Tekenaar: RS

VESTIGIA
Archeologie & Cultuurhistorie

0 100 200 300 m

NATUURLIJK LANDSCHAP; BODEM

LEGENDA

Plangrens

Top10NL

Bebouwing

Overige topografie

Water

Bodem

Kalkhoudende poldervaaggronden; zware zavel en lichte klei, profielverloop 5

Kalkhoudende poldervaaggronden; zavel, profielverloop 2

Kalkrijke poldervaaggronden; lichte klei, profielverloop 5

Kalkhoudende poldervaaggronden; zavel en lichte klei, profielverloop 3, of 3 en 4, of 4

Kalkhoudende poldervaaggronden; lichte zavel, profielverloop 5

Datum: September 2022

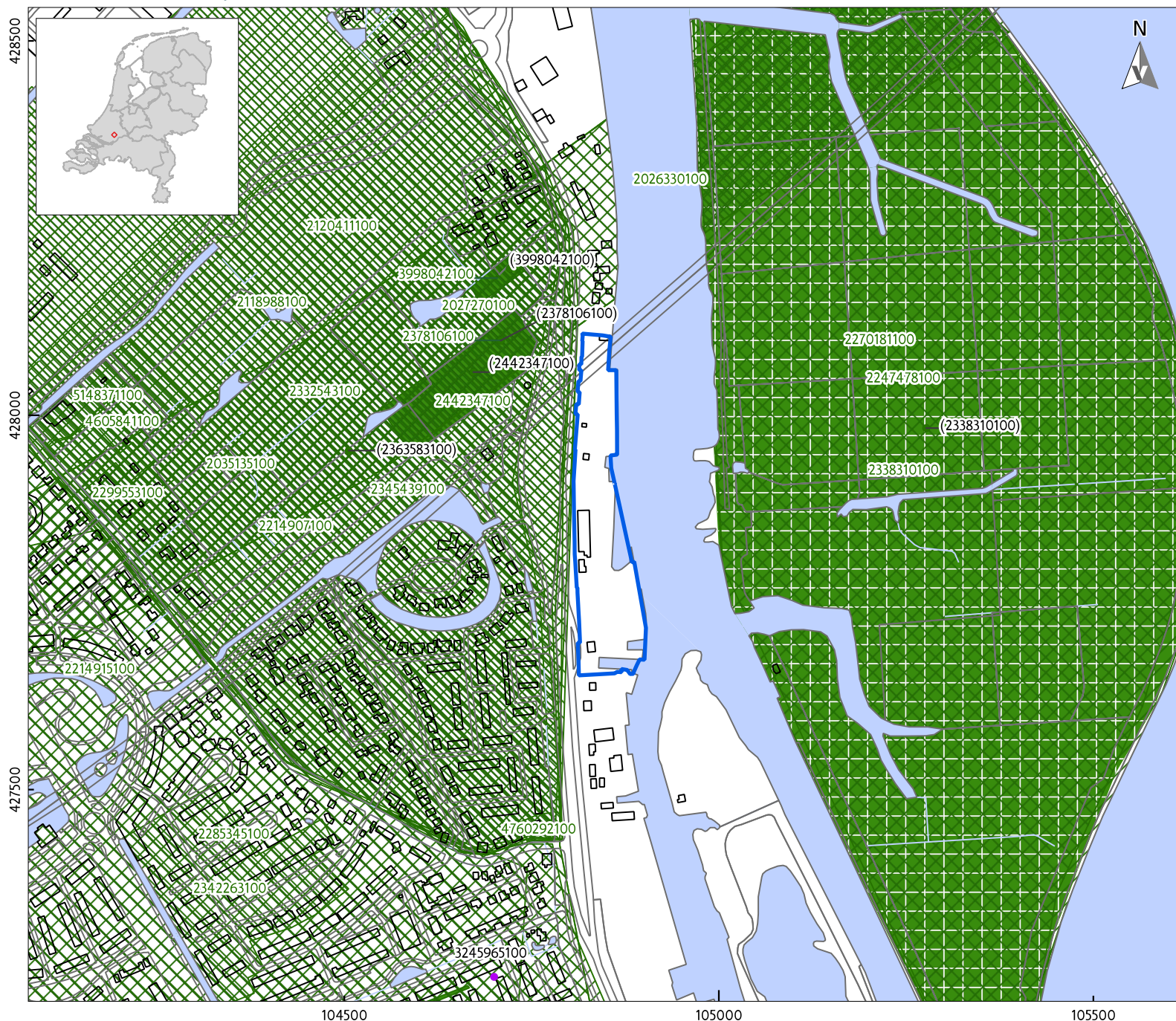
Bron: Top10NL, CC-BY Kadaster 2022
Bodemkaart (BRO); PDOK 2018

Tekenaar: RS

VESTIGIA
Archeologie & Cultuurhistorie

0 100 200 300 m

ARCHEOLOGIE; INVENTARISATIE

LEGENDA

Plangrens

Top10NL

Bebouwing

Overige topografie

Water

Vondstlocaties

Losse vondstlocatie

Vondstlocatie gekoppeld aan onderzoek

Onderzoeken

Archeologisch: opgraving of proefsleuven

Archeologisch: begeleiding

Archeologisch: boring

Archeologisch: bureauonderzoek

Datum: September 2022

Bron: Top10NL, CC-BY Kadaster 2022

Onderzoeken, Vondstlocaties

RCE 2022

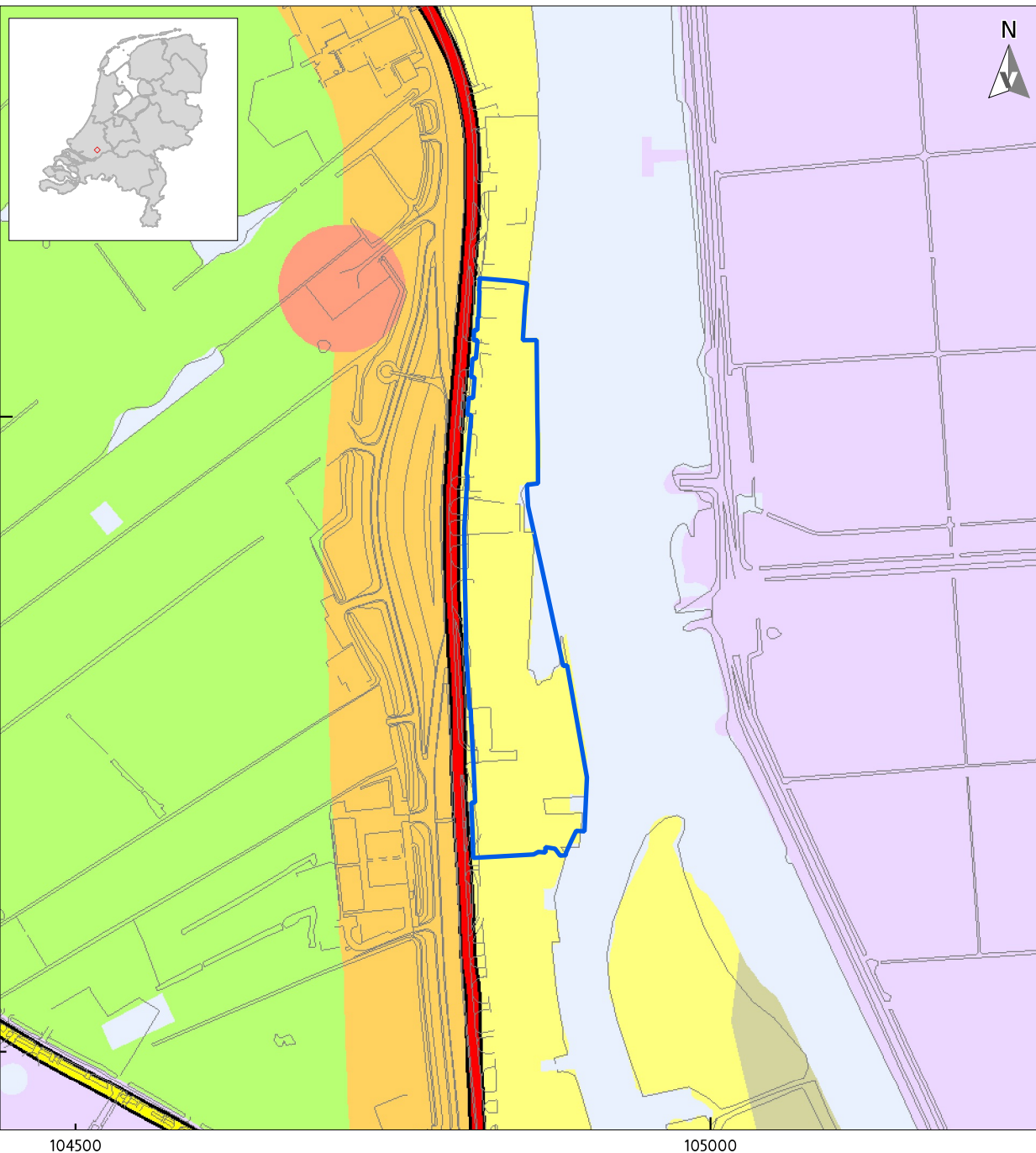
Monumenten, RCE 2014

Tekenaar: RS

VESTIGIA
Archeologie & Cultuurhistorie

0 100 200 300 m

ARCHEOLOGIE; BELEID

LEGENDA

Plangrens

Kaartbijlage 4

Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht

Archeologische beleidsadvieskaart
RAAP-rapport 2626 schaal 1:10.000

legenda

medebestemming Archeologische Waarden (AW)

AW1

AW2

medebestemming te Verwachten Archeologische Waarden (VAW)

VAW1

VAW2

VAW3

VAW4

VAW5

VAW6

VAW7

overig

historische wegen

water

begrenzing AMK-terrein

veranderde begrenzing rivierduinen

gemeentegrens

bestemmingsplanregels

vrijstellingsgrens: bodemingrepen dieper dan 35 cm -Mv en plangebied groter dan 100 m²

bij coupures/dijkdoorsnijdingen archeologisch onderzoek naar de opbouw van de dijk

vrijstellingsgrens: bodemingrepen dieper dan 35 cm -Mv en plangebied groter dan 100 m²

vrijstellingsgrens: bodemingrepen dieper dan 50 cm -Mv en plangebied groter dan 500 m²

vrijstellingsgrens: bodemingrepen dieper dan 150 cm -Mv en plangebied groter dan 500 m²

vrijstellingsgrens: bodemingrepen dieper dan 50 cm -Mv en plangebied groter dan 2500 m²

vrijstellingsgrens: bodemingrepen dieper dan 50 cm -Mv en plangebied groter dan 10.000 m²

bij ingrepen (m.u.v. reguliere onderhoudswerkzaamheden) in de waterbodem (bijv. baggeren); bureauonderzoek laten uitvoeren (cf. de vigerende KNA Waterbodems) geen vervolgonderzoek: vrijgeven

advies bij werkzaamheden aan of direct langs de weg: archeologisch onderzoek naar opbouw van de weg door amateurarcheologen (zie aanbevelingen H8)

voor ingrepen waar de gemeente vergunningsverlener is: zie vrijstellingsgrenzen van dichtstbijzijnde archeologische waarden (AW of VAW)

zie de kleur van het vlak voor de geldende archeologische waarden (AW1 of AW2)

Datum: September 2022
Bron: Top10NL, CC-BY Kadaster 2022
Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht

Tekenaar: RS

VESTIGIA
Archeologie & Cultuurhistorie

0 50 100 150 m

This text was set using the following freely available font software:

Allerta Copyright (c) 2010, Matt McInerney (<http://pixelspread.com>),
with Reserved Font Name Allerta.

Inconsolata_dz Copyright (c) 2006, Raph Levien (<http://www.levien.com>),
with Reserved Font Name <Inconsolata>.
Copyright (c) 2009, David Zhou (<http://blog.nodnod.net/>)
with Reserved Font Name <Inconsolata_dz>.

Molengo_Vestigia Copyright (c) 2007, Denis Moyogo Jacquerye,
with Reserved Font Name <Molengo>.
Copyright (c) 2011, Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie (www.vestigia.nl),
with Reserved Font Name <Molengo_Vestigia>; available at www.vestigia.nl/fonts.

This Font Software is licensed under the SIL Open Font License, Version 1.1.
The license is available with a FAQ at: <http://scripts.sil.org/OFL>

Vestigia BV *Archeologie & Cultuurhistorie*
Spoorstraat 5
3811 MN Amersfoort
Nederland

Telefoon 033 277 92 00
E-mail info@vestigia.nl
Website www.vestigia.nl

K.v.K. Gooi- en Eemland 32078894

Erfgoedingenieurs

“Engineering the past, creating the future”

